

ACTIEF BURGERSCHAP

Good practices in scholen

Lieke Eijsackers
(samensteller)

Deze inventarisatie is totstandgekomen met medewerking van de leden van de Inventarisatiegroep van het project Actief Burgerschap:

- Jeroen Bron, SLO
- Gerrit Dinsbach, SLO
- Wil Fabri, NIZW
- Peter Franken, KPC Groep
- Ivo Hartman, IPP
- Dolf Hautvast, APS
- Charlotte van Hees, IPP
- Jan van Hoeij, KPC Groep
- Paul Kooiman, Sardes

Bestelnummer 2.350.12

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

© 2003, KPC Groep, 's-Hertogenbosch

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	3
Good practices	7
1 Primair onderwijs	
1.1 Adoptie oorlogsmonument	8
1.2 Dat-kan-anders-prikkers	10
1.3 Dodehoekspiegel	12
1.4 Freinetschool	14
1.5 Frida Dida	16
1.6 Jeugdambassadeurs	18
1.7 Kinderen bezoeken ouderen	20
1.8 Kinderpersburo	22
1.9 Peuterprojecten	24
1.10 Rozen in Pniël	26
1.11 Ruzie-oplossers	28
1.12 Samen regels maken	30
1.13 De Tandem	32
1.14 TENAN-project	34
1.15 Tutor leren	36
2 Voortgezet onderwijs	
2.1 Beroepsoriënterende stage	40
2.2 Bijbaantjes	42
2.3 Bijdragen aan maatschappelijk belang	44
2.4 Community-service	46
2.5 Europees Jeugdparlement	48
2.6 Fietspad	50
2.7 Goede doelen	52
2.8 Jong leert oud	54
2.9 Leerlingenparlement / pluslessen	56
2.10 Leerlingenraad / schoolkrant	58
2.11 Leer ze vissen	60
2.12 Maatschappelijke stages	62
2.13 Mediation / mentoraat / leerlingeninspraak	64
2.14 Mobiele verlichting	66
2.15 Ontwerpen stadsbrug	68
2.16 Rollatoroversteekplaats	70
2.17 Stationsplein	72
2.18 Sterrewereld	74
2.19 Stilzitten is niks	76
2.20 Vertrouwensleerlingen	78
2.21 Vrijwilligerswerk 'Guido bereikt 't'	80
2.22 Wijkgericht werken	82
2.23 Zorgweek	84

Overige initiatieven	87
1 Wereldschool	87
2 Wegwijs op het Gemeentehuis	87
3 Scouting als stageplaats	88
4 Natuurlijk leren	88
5 Studentmentoren	89
Overzicht organisaties	91

INLEIDING

Het project 'Actief Burgerschap' omvat naast een uitgangspuntendocument en een handreiking een inventarisatie van 'good practices' op het gebied van Actief Burgerschap binnen het primair en het voortgezet onderwijs.

Bij deze good practices ligt de nadruk op zowel het geven van verantwoordelijkheid aan leerlingen als het nemen van verantwoordelijkheid door leerlingen, zowel buiten als binnen de school. Gezocht is naar voorbeelden waarin leerlingen hun betrokkenheid bij hun omgeving omzetten in verantwoordelijke actie. De school is bij deze voorbeelden op enigerlei wijze betrokken. Een belangrijke rol voor de school is het stimuleren van leerlingparticipatie binnen het eigen onderwijs of het inbedden van vormen van Actief Burgerschap in het curriculum. Maar de school kan ook een rol spelen bij de voorbereiding of begeleiding van de buitenschoolse activiteiten of ze kan een intermediaire rol vervullen bij het zoeken naar activiteiten.

Betrokkenheid bij de omgeving: Omgeving is een breed begrip. Het omvat de directe omgeving van de leerling alsook de samenleving als geheel op lokaal, landelijk, Europees of wereldniveau. Activiteiten in het kader van Actief Burgerschap kunnen dan ook variëren van het uitvoeren van praktische klusjes tot het meedenken over de organisatie van de school of over politieke en maatschappelijke vraagstukken.

Ingangen voor good practices

Voor de inventarisatie zijn zowel binnen- als buitenschoolse activiteiten in het kader van Actief Burgerschap geselecteerd. Bij het zoeken naar relevante good practices zijn verschillende bronnen geraadpleegd.

- Voor het achterhalen van buitenschoolse activiteiten is onder andere gekozen voor een vrijwilligerscentrale als ingang. Bij vrijwilligerscentrales blijkt een redelijk goed beeld te bestaan van activiteiten die door leerlingen worden gedaan op het gebied van Actief Burgerschap. Vrijwilligerscentrales werken ook regelmatig samen met scholen op dit gebied.
- Naast de vrijwilligerscentrale is gekozen voor andere instanties die zich bezighouden met jeugdzorg zoals het NIZW en de Brede school. Ook het Instituut voor Publiek en Politiek heeft projecten voor leerlingen op het gebied van politieke oriëntatie en is leverancier van praktijkvoorbeelden.
- Verder is ook een aantal scholen bevraagd waar Actief Burgerschap al ingebed is in het curriculum doordat het een onderdeel is van de pedagogische visie van de school (Vrije school, Daltononderwijs).
- De school is met name voor het primair onderwijs de ingang. Bij de leerlingen in deze sector zal niet vaak sprake zijn van echt eigen initiatieven en voor zover deze er wel zijn (de Veronicaschool te Haarlem bijvoorbeeld) worden ze ondersteund en aangestuurd door de school.
- En tenslotte is een aantal good practices gevonden via het Internet.

Aard van de activiteiten

De geïnventariseerde activiteiten variëren van deelname aan de leerlingenraad, het aanleveren van goede ideeën met betrekking tot lessen of de organisatie binnen de school tot het uitvoeren van praktische taken buiten de school (krant voorlezen aan slechtienden,

computerles geven aan ouderen et cetera), het meedenken over en uitwerken van ideeën voor de inrichting van de directe omgeving van de leerling of het opkomen voor zwakkeren in de samenleving als geheel.

Belangrijk voor het succes van activiteiten in het kader van Actief Burgerschap is dat de activiteit past bij de leerling, dat wil zeggen dat er bij de keuze van activiteiten een beroep wordt gedaan op zijn competenties. Dit blijkt uitermate motiverend en stimulerend te werken en heeft daardoor een enthousiasmerend effect op andere leerlingen. Het project 'Jong leert oud' laat zien hoe leerlingen, die handig zijn met ICT, met veel enthousiasme ouderen een Internetcursus geven. Een bijkomend effect is dat het beeld dat menige oudere van jongeren heeft in positieve zin wordt bijgesteld en dat leerlingen anders (= positiever) naar ouderen gaan kijken.

Wat er al gebeurt in het kader van Actief Burgerschap

Eerder is door het Ministerie van VWS onderzoek gedaan naar activiteiten rondom vrijwilligerswerk.

Uit de interviews die in verband met deze inventarisatie van good practices met scholen en diverse organisaties werden gehouden, bleek dat er op het terrein van Actief Burgerschap al het nodige wordt gedaan. (Vrijwilliger)organisaties worden regelmatig door scholen benaderd met de vraag naar mogelijkheden om de sociale competentie van leerlingen te bevorderen. Zo lopen er enkele projecten waarbij de vrijwilligerscentrale betrokken is, hetzij als 'regisseur', hetzij als 'leverancier' van adressen voor activiteiten.

Rondom normen en waarden worden er projecten ontwikkeld die - hoewel zijdelings - te maken hebben met Actief Burgerschap.

Daarnaast zijn de Verlengde schooldag en de Brede school actief op het terrein van Actief Burgerschap.

In politiek opzicht bestaat er al enige tijd aandacht voor politieke bewustwording van jongeren. Politieke partijen hebben oog voor hen. Zij zijn immers de kiezers van morgen. Het Instituut voor Publiek en Politiek heeft in die lijn speciaal voor scholen projecten ontwikkeld zoals 'Wegwijs in het Gemeentehuis' en 'de Kindergemeenteraad'. En sinds enkele jaren bestaat de jongerenversie van het televisieprogramma 'Het Lagerhuis' waaraan leerlingen kunnen meedoen.

Kortom: Er blijkt al heel wat te gebeuren, maar vaak betreft het losse initiatieven.

Bundeling van krachten op het niveau van de school is wellicht effectiever voor het in brede zin bevorderen van Actief Burgerschap.

Problemen of knelpunten die optreden

Tijdens de interviews werd ook een aantal knelpunten genoemd.

- Opgemerkt werd dat de school leerlingenparticipatie wel voorstaat, maar dat daarvoor te weinig mogelijkheid en ruimte binnen het leerplan is. Initiatieven van leerlingen inzake lesideeën, leerstof et cetera worden toegejuicht en serieus genomen, maar het curriculum biedt geen ruimte voor werkelijke inpassing. Men beseft dat er een verandering binnen het onderwijs gaande is, maar het lijkt alsof de nieuwe ideeën te snel ontstaan om ook ingepast en uitgevoerd te worden. Men beseft de eigen onmacht. De behoefte lijkt er wel te zijn, maar door de onderwijsstructuur blijkt inbedding in het curriculum moeilijk haalbaar. Maar soms is Actief Burgerschap deel van de schoolvisie: Bij de Vrije school zijn de zogenaamde 'maatschappelijke stages' onderdeel van het curriculum.

- Door een vrijwilligerscentrale wordt gemeld dat soms scholen aanvankelijk heel enthousiast zijn voor het inzetten van projecten in het kader van Actief Burgerschap, maar dat er op het moment dat de plannen geconcretiseerd moeten worden, vertraging optreedt, veelal door praktische oorzaken. Het enthousiasme blijft en de school wil niet afhaken, de werkelijke reden van uitstel is onduidelijk. Onmacht? Drempelvrees? Tegelijkertijd lijkt het belangrijk om het, vaak wat suffe en ouderwetse, imago dat vrijwilligerswerk soms nog heeft te veranderen zodat vrijwilligerswerk voor jongeren meer aantrekkingskracht krijgt.
- Ook werd gemeld dat er behoefte bestaat aan een gezamenlijke aanpak en beleid inzake Actief Burgerschap van onderwijs, overheden en organisatie.

Resultaten van activiteiten in het kader van Actief Burgerschap

Strikte meting van verhoogde sociale betrokkenheid van de leerling als gevolg van deelname aan activiteiten rond Actief Burgerschap vindt vrijwel niet plaats. Wat incidenteel wel gemeten wordt (voor en na deelname) is de attitude van de leerling ten opzichte van vrijwilligerswerk in het algemeen. Deze blijkt na deelname aan een project veelal positiever te zijn.

Wel wordt regelmatig aangegeven dat de verantwoordelijkheid en betrokkenheid van de leerlingen bij het onderwijs en medeleerlingen toegenomen lijkt te zijn. Leerlingen die activiteiten hebben verricht in een verzorgingshuis of bij ouderen blijken regelmatig ook nadien (in hun vrije tijd) het contact met de oudere(n) voort te zetten.

Ook blijkt bij activiteiten als ‘tutoring’ of ‘mentoring’ de kloof tussen leerlingen en docenten kleiner te kunnen worden als gevolg van de ‘overeenkomstige rol’ van de begeleidende leerling en de docent.

Wanneer een leerling een activiteit uitvoert, die aansluit bij zijn capaciteiten, groeit zijn zelfvertrouwen, waardoor de betreffende leerling niet alleen zijn taak met enthousiasme uitvoert, maar ook zijn enthousiasme op zijn medeleerlingen overbrengt.

Deelname aan activiteiten in het kader van Actief Burgerschap kan ook als loopbaan-oriëntatie fungeren.

In deze inventarisatie zijn, naast de good practices, enkele andere (mogelijke) ingangen voor het bevorderen van Actief Burgerschap opgenomen.

Daarnaast is een overzicht opgenomen van organisaties die betrokken zijn geweest bij deze inventarisatie van de good practices en die in het kader van Actief Burgerschap kunnen worden geraadpleegd.

GOOD PRACTICES

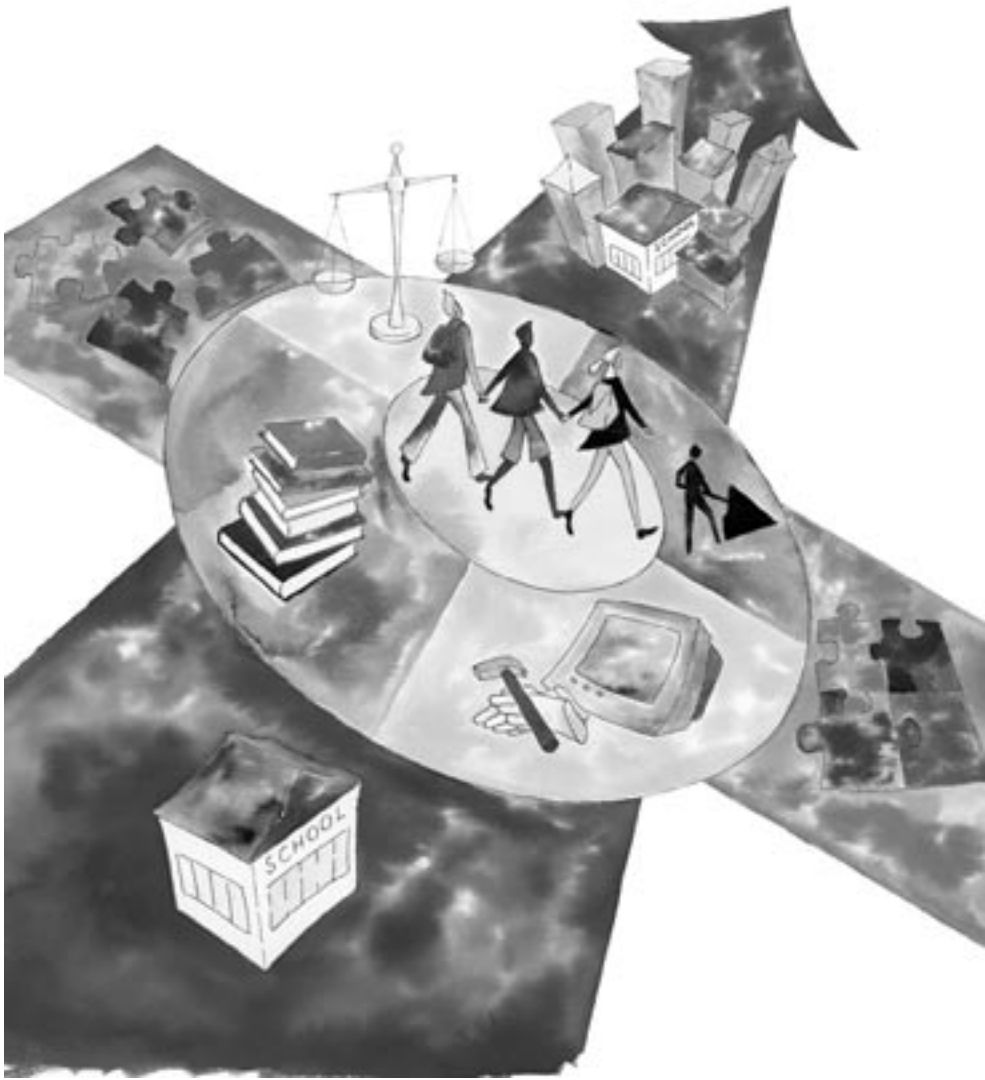
1 Primair onderwijs

1.1 ADOPTIE OORLOGSMONUMENT

Identificatie	
Schoolsoort	Primair onderwijs
school/instelling	St. Jozefschool
Contactpersoon	De heer Jos Padriaan
Groep/klas/leerlingen	Met name gericht op bovenbouw
Docenten/vakken	Wereldoriëntatie
Betrokken organisatie (indien van toepassing)	4/5 mei comité en lokale herdenkingsinstellingen (verzetsbeweging)

Activiteit Actief Burgerschap	
Thema/titel	Adoptie van oorlogsmonument
Beschrijving activiteiten/ project	<p>In het Zeeuwse Eede is in WO II zwaar strijd geleverd door de geallieerde, met name Canadese, troepen. Bovendien is dit de plaats waar de toenmalige Koningin Wilhelmina weer voet op Nederlandse bodem heeft gezet, na haar verblijf in Engeland.</p> <p>Om deze gebeurtenissen te herdenken staan in Eede vier monumenten. De St. Josef basisschool heeft deze monumenten geadopteerd.</p> <p>Dit betekent dat de school en haar leerlingen een rol spelen tijdens de herdenking op 4 mei. Alle leerlingen gaan die dag naar een monument en er wordt tezamen met andere instanties een krans gelegd.</p> <p>Voorafgaand aan de herdenking komt in de bovenbouwgroepen in de les de achtergrond van de monumenten aan de orde. Daarbij wordt een combinatie gemaakt tussen nationale en lokale geschiedenis.</p> <p>Door middel van materialen van de Stichting Anne Frank, wordt bovendien een link gelegd met huidige maatschappelijke ontwikkelingen.</p>
Mate van initiatief van de leerlingen	<p>De leerlingen bezoeken het monument. Een aantal leerlingen doet mee aan de kranslegging.</p> <p>In de lessen is aandacht voor de lokale geschiedenis. Leerlingen worden onder meer aangemoedigd om ervaringen uit de eerste hand te verzamelen bij grootouders of oud-strijders en verzetsmensen.</p>

Relatie met het onderwijs	
Vorbereiding/begeleiding van de leerlingen (door de school)	Aandacht in de lessen.
Effecten/resultaten voor het onderwijs (eventueel)	Intensievere beleving en concretisering van geschiedenislessen over WO II. Link met huidige maatschappelijke thema's.

1.2 DAT-KAN-ANDERS-PRIKKERS

Identificatie	
Schoolsoort	Primair onderwijs
School/instelling	Franciscus Basisschool, Oldenzaal
Contactpersoon	Mevrouw Buil (tel. 0541-533561)
Groep/klas/leerlingen	
Docenten/vakken	
Betrokken organisatie (indien van toepassing)	3VO (initiatiefnemer) - mevrouw de Heus (tel. 035-5248847)
Bron	Ouders en school (jr. 14) nr. 2 (april) 2003, blz. 20.

Activiteit Actief Burgerschap	
Thema/titel	Verbetering verkeersveiligheid in de omgeving van de school (pilot-project)
Beschrijving activiteiten/project	De kinderen zijn met verkeersouders en leerkrachten op pad gegaan met de 'Dat-kan-anders-prikkers' om verkeersonveilige punten in de omgeving van de school te markeren. Met een viltstift werd door de leerlingen op de prikkers geschreven waarom zij dit een gevaarlijk punt vonden. De gemeente en de politie hebben goed notie genomen van de argumenten van de kinderen. Een aantal van de ideeën van de leerlingen is ook werkelijk uitgevoerd. Deze school was pilot voor de landelijke actie in juni 2003.
Mate van initiatief van de leerlingen	De leerlingen beoordelen zelf welke plekken in de omgeving van de school gevaarlijk zijn en markeren deze punten.

Relatie met het onderwijs	
Vorbereiding/begeleiding van de leerlingen (door de school)	De leerkrachten gaan samen met de verkeersouders en de leerlingen op pad met de 'Dat-kan-anders-prikkers' om de gevaarlijke punten te markeren. Alle verkeersouders zijn vooraf ingelicht over de prikkers.
Effecten/resultaten voor het onderwijs (eventueel)	De gemeente en de politie hebben de ideeën van de kinderen serieus genomen en zijn op de school geweest om te vertellen welke ideeën zijn overgenomen en waarom andere ideeën niet worden uitgevoerd.

Projectinformatie

3VO organiseert elk jaar samen met verkeersouders een prijsvraag, de zogenaamde 'Dat-kan-anders-prijsvraag' en een Nationale Straatspeeldag met als doel de verkeersveiligheid in de omgeving van scholen te verbeteren.

Op 4 juni 2003 wordt de 'Dat-kan-anders-prikkersdag' georganiseerd. De leerlingen gaan met de verkeersouders en de leerkrachten op pad met de zogenaamde 'Dat-kan-anders-prikkers' met behulp waarvan de gevaarlijke punten in de omgeving van de school worden aangegeven. De kinderen mogen op de prikkers met viltstift aangeven waarom ze dat een gevaarlijke plek vinden.

Door de gemeente en de politie wordt bekeken of de situatie op de gemarkeerde plekken verbeterd kan worden.

De actie, die op 4 juni in een aantal gemeenten in samenwerking met verschillende basisscholen wordt gehouden, is door de leerlingen van de Franciscusschool 'uitgeprobeerd'.

De actie was zeer geslaagd. Met de ideeën van de kinderen is ook werkelijk iets gedaan. De politie en een vertegenwoordiger van de gemeente hebben de school bezocht en hebben verteld welke ideeën zouden worden uitgevoerd en hebben ook uitgelegd waarom andere ideeën niet konden worden gehonoreerd.

1.3 DODEHOEKSPIEGEL

Identificatie	
Schoolsoort	Primair onderwijs
School/instelling	Veronicaschool te Haarlem
Contactpersoon	Mevrouw A. Kroon (e-mail: a.kroon@stichtingsintbavo.nl)
Groep/klas/leerlingen	Bovenbouw basisschool
Docenten/vakken	
Betrokken organisatie (indien van toepassing)	Fietsersbond en andere basisscholen

Activiteit Actief Burgerschap	
Thema/titel	Verkeersveiligheid bevorderen
Beschrijving activiteiten/ project	Naar aanleiding van een dodelijk ongeval van een medeleerling hebben de leerlingen actie gevoerd ter bevordering van de verkeersveiligheid. De leerlingen hebben brieven en tekeningen gestuurd naar de gemeente en bedrijven en naar het Europees Parlement. Bij het Europees Parlement is ook een petitie overhandigd door de leerlingen. Naar aanleiding van deze acties is de verkeerssituatie verbeterd, informeert de gemeente regelmatig bij de school en wordt aan de leerlingen uitgelegd hoe een chauffeur het verkeer ziet. Daartoe komt er een vrachtwagen bij de school staan waar de leerlingen, nadat in de klas uitgelegd is hoe een dodehoekspiegel werkt, naar toe gaan om te ervaren wat een chauffeur ziet in het verkeer.
Mate van initiatief van de leerlingen	De leerlingen hebben zelf het initiatief tot actie genomen

Relatie met het onderwijs	
Vorbereiding/begeleiding van de leerlingen (door de school)	Ondersteuning en begeleiding van de actie van de leerlingen door de vader van de leerling die bij het ongeval is omgekomen, van de Fietsersbond en van de basisschool.
Effecten/resultaten voor het onderwijs (eventueel)	Door de acties die de leerlingen hebben ondernomen is de verkeersveiligheid in de omgeving van de school verbeterd en wordt er ook beter gehoor gegeven door de gemeente aan de signalen die de school afgeeft.

Projectinformatie

Een aantal leerlingen van een basisschool in Haarlem heeft actie gevoerd voor het invoeren van de dodehoekspiegel van vrachtwagens. Er zijn meerdere slachtoffers gevallen als gevolg van 'dode hoeken' en er zijn ook al eerder signalen afgegeven naar de gemeente om veiligheidsbevorderende maatregelen te treffen. De school heeft regelmatig melding gemaakt van deze gevaarlijke situatie. Echter zonder resultaat.

De trieste directe aanleiding voor deze actie was het dodelijk verkeersongeluk met een vrachtwagen waarvan een medeleerling het slachtoffer was. Dit ongeluk was voor de leerlingen de aanleiding voor het voeren van actie ter verbetering van de verkeersveiligheid. Zij vonden dat er nu iets gedaan moest worden. Bij deze actie werden de leerlingen door de vader van het slachtoffer ondersteund. Bij deze actie, in samenwerking met de Fietsersbond, hebben ook leerlingen van een aantal andere basisscholen zich aangesloten.

De leerlingen (afkomstig uit de bovenbouw) hebben brieven geschreven, in eerste instantie naar de gemeente en later ook naar het Europees Parlement. De leerlingen zijn nadien ook bij het Europees Parlement geweest waar zij een petitie hebben aangeboden. Ook zijn er brieven en tekeningen naar bedrijven gestuurd met de oproep hun vrachtwagens aan te passen en naar de minister om een wet te ontwerpen die de bedrijven tot aanpassing verplicht.

Het resultaat van deze actie was dat er gehoor werd gegeven aan de noodkreet. De gemeente houdt nu regelmatig contact met de school om te informeren naar de (verkeers)situatie. Er wordt nu geluisterd naar de wensen en suggesties van de betrokkenen. Door bedrijven is er naar aanleiding van deze actie een project 'De dodehoekspiegel' gestart waarbij de leerlingen uit de bovenbouw, na uitleg in de klas over de werking van een dodehoekspiegel, naar een vrachtwagen gaan, die speciaal hiervoor bij de school staat. Daar kunnen ze ervaren wat de chauffeur ziet in het verkeer zodat zij weten waar ze zelf op kunnen letten om gevaarlijke situaties te kunnen voorkomen.

Voor de leerlingen is het goed te merken dat hun actie niet voor niets is geweest, hoewel een dergelijke actie in feite niet plaats had moeten hoeven vinden.

1.4 FREINETSCHOOL

Identificatie	
Schoolsoort	Primair onderwijs
School/instelling	De Bothoven Openbare Basisschool voor Freinetonderwijs
Contactpersoon	Jan Minnegal (schooldirecteur) (e-mail: bothoven.es@hesoct.educatie.net)
Groep/klas/leerlingen	
Docenten/vakken	
Betrokken organisatie (indien van toepassing)	

Activiteit Actief Burgerschap	
Thema/titel	Inspraak
Beschrijving activiteiten/ project	<p>Kring/klassenbijeenkomst: Door middel van kringgesprekken worden sociale competenties versterkt en ideeën voor thema's ontwikkeld.</p> <p>Kinderraad: De klassenvertegenwoordigers komen wekelijks in de kinderraad bijeen om oplossingen te bedenken voor problemen (geïnterviewd in de klas, teruggekoppeld naar de klas).</p> <p>Buitenschoolse projecten: Kerstversiering in de buurt; geld inzamelen voor een goed doel. Hiervoor werden ideeën door de klassen aangeleverd waarvan er één (kaarten maken en verkopen) door de kinderraad werd uitgekozen.</p>
Mate van initiatief van de leerlingen	<p>Het kringgesprek is onderdeel van de schoolvisie. De leerlingen hebben inspraak. Dit geldt eveneens voor de kinderraad.</p> <p>Bij de geldinzameling ligt het initiatief bij de leerlingen.</p>

Relatie met het onderwijs	
Vorbereiding/begeleiding van de leerlingen (door de school)	
Effecten/resultaten voor het onderwijs (eventueel)	<p>Sociale betrokkenheid en sociale vaardigheden worden bevorderd.</p> <p>De leerlingen leren van elkaar. Verbetering van het schoolklimaat.</p>

Projectinformatie

In de werkwijze van de school speelt de klassenbijeenkomst (kring) een centrale rol. De leerlingen zitten dagelijks op 2 of 3 momenten in de kring waarbij onder leiding van een roulerend voorzitter diverse onderwerpen worden besproken. Zo worden de kringgesprekken gebruikt om diverse sociale competenties toe te passen (bijvoorbeeld 'vragen en feliciteren') en worden ideeën ontwikkeld voor het thema dat in de komende periode aan de orde wordt gesteld: Welk thema? Welke activiteiten zijn denkbaar? Wat is daar voor nodig? Als het enigszins mogelijk is wordt daarbij een buitenschoolse activiteit ingebouwd door een bezoek te brengen aan een park of instanties/ondernemers in de buurt. Zo werd in een (onderbouw-)project over huizen een bezoek gebracht aan een bouwplaats en ging de groep, bij een project over auto's, naar een garage om een antwoord te vinden op zelf geformuleerde vragen.

Naast de kring heeft de school een actieve kinderraad. De kinderraad komt bijna wekelijks bijeen. De klassenvertegenwoordigers communiceren in de kring met hun eigen klas, enerzijds om input te verkrijgen voor de kinderraad en anderzijds om de uitkomsten van de kinderraad weer te bespreken met de eigen groep. Momenteel zoekt de kinderraad een oplossing voor het tekort aan fietsenstalling.

Eerder werden twee projecten buiten de school gerealiseerd.

Het eerste project betreft een bijdrage aan de buurt. Rond de kerst is in samenwerking met een buurtorganisatie een kerstboom geplaatst in de wijk. De verschillende groepen hebben de kerstversiering gemaakt voor deze boom.

Het tweede project gaat over het inzamelen van geld voor een goed doel. In de bovenbouwgroep bleek een leerling een penvriendin te hebben in India. Deze penvriendin had een operatie nodig waarvoor zij niet de financiële middelen bezat. De vertegenwoordiger heeft dit ingebracht in de kinderraad. Deze besloot een geldinzamelingsactie te organiseren. De vertegenwoordigers bespraken het idee in hun eigen klassen. Hieruit ontstonden diverse plannen. De kinderraad koos uit de diverse ideeën het plan om kaarten te maken en deze te verkopen aan ouders. De opbrengst is overgemaakt aan het zieke kind.

1.5 FRIDA DIDA

Identificatie	
Schoolsoort	Voorschoolse educatie
School/instelling	Kinderdagverblijf Frida Dida, Rotterdam
Contactpersoon	Mevrouw L. Biesta (tel. 010-4139226)
Groep/klas/leerlingen	3+ peuters
Docenten/vakken	
Betrokken organisatie (indien van toepassing)	Verpleeghuis Pniël

Activiteit Actief Burgerschap	
Thema/titel	Peuters en ouderen
Beschrijving activiteiten/project	Elke week komt een groep van zes peuters (leeftijd 3+) een dagdeel in het verpleeghuis. In een aparte ruimte komen de peuters en bewoners (dementerende en gehandicapte ouderen) bij elkaar en doen spelletjes, muziekactiviteiten en bewegingsactiviteiten met elkaar. De kinderen hebben een goede invloed op de bewoners (ze krijgen meer voor elkaar dan het personeel).
Mate van initiatief van de leerlingen	

Relatie met het onderwijs	
Vorbereiding/begeleiding van de leerlingen (door de school)	Begeleiding bij de activiteiten door leidster kinderdagverblijf.
Effecten/resultaten voor het onderwijs (eventueel)	

Projectinformatie

Eén dagdeel per week komen zes peuters in de leeftijd van 3+ in het verpleeghuis om gezamenlijk met de bewoners activiteiten te doen.

De bewoners zijn gehandicapte of dementerende ouderen.

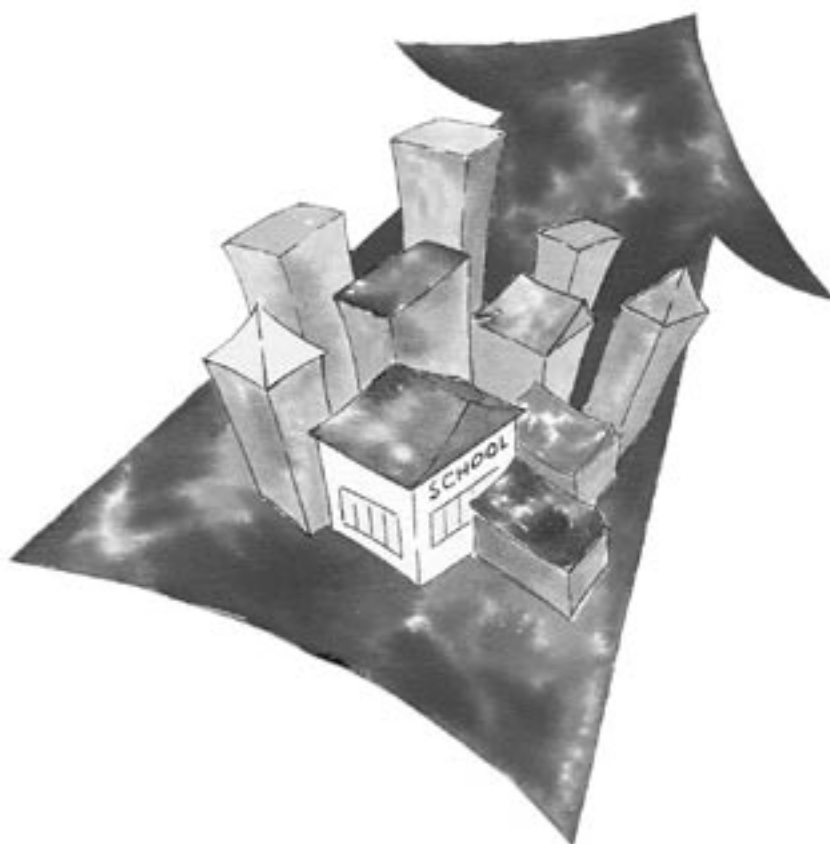
Deze activiteiten bestaan uit winkeltje spelen, pannenkoeken bakken (en gezamenlijk eten), spelletjes doen, muziekactiviteiten en bewegingsactiviteiten. Hierbij is begeleiding aanwezig van iemand uit het verpleeghuis en iemand van het kinderdagverblijf.

Deze activiteiten vinden plaats in een aparte ruimte.

De peuters blijken een zeer goede uitwerking te hebben op de ouderen: Ze stimuleren een actieve houding en hebben een opbeurend effect wanneer de ouderen verdrietig zijn.

Jaren later keren de 'peuters' vaak in het verpleeghuis terug als basisschoolleerling.

Zowel het kinderdagverblijf als het verpleeghuis zijn zeer enthousiast over deze samenwerking.

1.6 JEUGDAMBASSADEURS

Identificatie	
Schoolsoort	Primair onderwijs
School/instelling	OBS De Tuimelaar, Hoogvliet
Contactpersoon	(tel. 010-4165392)
Groep/klas/leerlingen	Groep 7
Docenten/vakken	
Betrokken organisatie (indien van toepassing)	
Bron	http://www.jeugdnu.nl/jeugdamb.html

Activiteit Actief Burgerschap	
Thema/titel	Jeugdambassadeur
Beschrijving activiteiten/ project	<p>Een jeugdambassadeur vertegenwoordigt, op uitnodiging van de gemeente, de andere leerlingen van de school gedurende een heel jaar.</p> <p>De jeugdambassadeurs vergaderen met elkaar over allerlei zaken die zij en hun medeleerlingen belangrijk vinden. De rechten en plichten van het kind (Verdrag van de Verenigde Naties) zijn voor de jeugdambassadeurs het uitgangspunt. Ideeën, problemen en vragen worden door middel van kringgesprekken en enquêtes verzameld en door de jeugdambassadeurs ter bespreking meegenomen naar de vergadering. Terugkoppeling en informeren gebeurt tijdens de kringgesprekken.</p> <p>De school heeft ook een schoolparlement waarin uit de groepen 5 tot en met 8 telkens een afgevaardigde zit, die de leerlingen vertegenwoordigt.</p>
Mate van initiatief van de leerlingen	De leerlingen verzamelen zelf datgene wat de medeleerlingen belangrijk vinden om in te brengen. Ze zorgen zelf voor bespreking en terugkoppeling.

Relatie met het onderwijs	
Vorbereiding/begeleiding van de leerlingen (door de school)	Tijdens kringgesprekken op school worden vragen die bij de leerlingen leven besproken en geïnventariseerd. Na de vergadering wordt de reactie teruggekoppeld.
Effecten/resultaten voor het onderwijs (eventueel)	

Projectinformatie

Een jeugdambassadeur is een vertegenwoordiger bij de gemeente van de leerlingen van een basisschool. Een leerling uit groep zeven kan door de gemeente worden gevraagd jeugdambassadeur te worden. Dit ambassadeursschap is voor het hele schooljaar.

De jeugdambassadeur verzamelt tijdens een kringgesprek of door middel van een enquête de meningen, ideeën en vragen van de andere leerlingen van de school en brengt deze in tijdens een vergadering van jeugdambassadeurs op het gemeentehuis. Zaken die aan de orde kunnen komen zijn zeer uiteenlopend: De woonomgeving, acties die ze willen organiseren voor een goed doel, een feest, pesten enzovoort. Er worden aantekeningen en afspraken gemaakt voor de goede plannen.

De rechten en plichten van het kind (volgens het Verdrag van de Verenigde Naties) vormen de basis van de jeugdambassadeur.

Over de resultaten en de voortgang informeert de jeugdambassadeur de medeleerlingen via kringgesprekken of een jeugdkrant/site. Ook worden lokale kranten benaderd. Desgewenst kunnen de jeugdambassadeurs de hulp inroepen van ouders, gemeente of anderen.

Daarnaast bestaat er een schoolparlement. Door de groepen 5 tot en met 8 wordt een vertegenwoordiger geleverd. In het schoolparlement komen zaken aan de orde die op school of in de buurt spelen en kunnen voorstellen worden gedaan. De leerlingen van het schoolparlement overleggen met de leerlingen uit hun eigen groep en informeren iedereen door middel van een website en een weekbrief.

1.7 KINDEREN BEZOEKEN OUDEREN

Identificatie	
Schoolsoort	Primair onderwijs
School/instelling	Basisschool de Botter, Nieuwegein
Contactpersoon	
Groep/klas/leerlingen	Leerlingen uit groep 3 t/m 8
Docenten/vakken	
Betrokken organisatie (indien van toepassing)	Verpleeghuis De Geinsche Hof
Bron	http://www.nizw.nl/smartsite.dws?=4624

Activiteit Actief Burgerschap	
Thema/titel	Basisschoolleerlingen bezoeken wekelijks de bewoners van het verpleeghuis.
Beschrijving activiteiten/project	Elke vrijdagmiddag gaan de kinderen van groep 3 t/m 8 onder schooltijd in groepjes van vier à vijf naar het verpleeghuis (de leeftijd van de leerlingen in de groepen varieert, met het oog op hulp/ondersteuning van elkaar). Er worden activiteiten (die de kinderen zelf mogen aangeven) met elkaar gedaan. Elke activiteit moet leuk zijn voor de kinderen en de ouders en ze moeten samen iets kunnen delen. Tijdens de lustrumviering van het verpleeghuis heeft de school ook een feestmiddag voor de bewoners georganiseerd op school.
Mate van initiatief van de leerlingen	De kinderen mogen zelf de activiteiten aangeven.

Relatie met het onderwijs	
Vorbereiding/begeleiding van de leerlingen (door de school)	De groepjes worden begeleid door vrijwilligers van de school en de bezoeken vinden plaats onder schooltijd.
Effecten/resultaten voor het onderwijs (eventueel)	Een neveneffect is dat leerlingen die op school bekend staan als gedragsmoeilijk met de bewoners vaak veel geduld hebben en erg zorgzaam zijn.

Projectinformatie

De leerlingen van de basisschool De Botter in Nieuwegein bezoeken één keer in de week de bewoners van het verpleeghuis De Geinsche Hof. De basisschool nam het initiatief om de kinderen in contact te brengen met de bewoners van het verpleeghuis om onverdraagzaamheid en egoïsme bij de schooljeugd tegen te gaan. Bij de ouderen zouden de kinderen misschien leren en ervaren wat welzijn betekent.

Het verpleeghuis wilde integratie met de buurtbewoners en het beleid sloot goed aan bij de vraag van de basisschool. Uitgangspunt is om de leerlingen en de bewoners met elkaar in contact te brengen op een zo natuurlijk mogelijke manier.

Voor de opzet van het project werd overleg gevoerd met het personeel van de school en het verpleeghuis en met de ouders. Tevens werd voorlichting gegeven aan het personeel, de ouders en de kinderen.

In eerste instantie gingen de leerlingen uit groep zeven op bezoek en namen per afdeling ongeveer 8 à 10 kinderen deel aan de activiteiten. Dit aantal bleek wat veel voor de bewoners. Uiteindelijk werd besloten alle kinderen van groep 3 t/m 8 aan het project te laten meedoen.

Iedere vrijdagmiddag gaan de kinderen in groepjes van vier à vijf kinderen onder schooltijd naar het verpleeghuis. De groepjes variëren in leeftijd (de kinderen kunnen elkaar daardoor corrigeren en helpen). De groepjes worden begeleid door vrijwilligers van de school en de kinderen mogen zelf de activiteiten aangeven. De bewoners vinden dit prima. De leerlingen worden in het verpleeghuis begeleid door de medewerkers van de activiteitenbegeleiding. Het gaat erom dat de activiteiten leuk zijn, en dat ze samen met de bewoners gedaan kunnen worden. De leerlingen gaan vrijwillig naar het verpleeghuis in een roulatiesysteem.

Kinderen die gedragsmoeilijk heten te zijn op school blijken in het verpleeghuis heel veel geduld te hebben met de bewoners en het meest zorgzaam te zijn.

De vrijwilligers van de school en de leerlingen zijn tijdens de aanwezigheid volgens de verzekeringsvoorwaarden als de eigen medewerkers verzekerd.

Tijdens de lustrumviering van het verpleeghuis heeft de school een feestmiddag georganiseerd op school voor de bewoners.

Effecten van het project:

- De leerlingen bereiken de bewoners;
- De leerlingen worden zorgzamer voor elkaar en de bewoners;
- De ouders worden nieuwsgierig door de enthousiaste verhalen van de kinderen;
- De kinderen komen ook in hun vrije tijd naar het verpleeghuis;
- Ook het personeel raakt betrokken bij het project.

1.8 KINDERPERSBURO

Identificatie	
Schoolsoort	Primair onderwijs
School/instelling	Martin Luther Kingschool, Amsterdam
Contactpersoon	De heer E. van Veen (tel. 020-6127613)
Groep/klas/leerlingen	Leerlingen uit groep 6, 7 en 8
Docenten/vakken	
Betrokken organisatie (indien van toepassing)	Projectburo JOM (Stichting Jongeren, Onderwijs en Media), oprichter van het Kinderpersburo
Bron	TooN (april) 2003, blz. 6-7.

Activiteit Actief Burgerschap	
Thema/titel	Radio King
Beschrijving activiteiten/project	Gedurende tien weken wordt met een groep van twaalf kinderen een radio-programma, een krant en een website gemaakt. Iedere week vindt er een redactiebijeenkomst plaats, waarin de kinderen zelf onderwerpen inbrengen die zij belangrijk vinden. Zij bepalen waar het programma over gaat. De leerlingen hebben items gemaakt over onderwerpen in de buurt: Veiligheid op straat, veiligheid in het verkeer, pesten op school et cetera. Samen met de coördinator en twee docenten worden de vorderingen van de leerlingen besproken. Aan het eind van de tien weken wordt het radioprogramma, waarvoor ook de ouders worden uitgenodigd, op school uitgezonden.
Mate van initiatief van de leerlingen	De leerlingen doen alles zelf van begin tot het eind: Bedenken het onderwerp, maken de vragen, maken afspraken, houden interviews. Er gaat altijd een begeleider mee naar het interview. Voor het zoeken naar geschikte interviewkandidaten is begeleiding aanwezig, maar de leerling doet het interview zelf.

Relatie met het onderwijs	
Vorbereiding/begeleiding van de leerlingen (door de school)	De leerlingen worden begeleid bij het interview, maar uiteindelijk voeren zij het zelf uit. De vorderingen worden in de groep besproken. De docenten worden ook 'getraind' voor het Kinderpersburo (begeleiding en journalistiek).
Effecten/resultaten voor het onderwijs (eventueel)	De leerlingen worden zelfstandiger, mondiger, leren hun mening te onderbouwen en zich te ontplooiën, leren initiatieven te nemen en na te denken over zaken die belangrijk zijn (woonomgeving bijvoorbeeld). Bovendien wordt de taalontwikkeling bevorderd door de activiteiten van het Kinderpersburo (doordat ze veel met taal bezig zijn).

Projectinformatie

Het persburo is opgezet door het Projectburo JOM (Stichting Jongeren, Onderwijs en Media). Dit persburo waarin kinderen een eigen mediaproductie maken functioneert goed in het kader van de Brede school. De leerlingen worden begeleid bij het zoeken naar kandidaten voor de interviews, worden ook naar het interview begeleid, maar de leerlingen bedenken zelf de vragen voor het interview, interviewen zelf en kiezen zelf het onderwerp van de interviews. Zij bepalen kortom waar het programma over gaat: het initiatief ligt bij de leerlingen. Meestal wordt de leerlingen verteld wat ze moeten doen, maar bij het Kinderpersburo is het andersom.

In het Kinderpersburo hebben de kinderen de kans om onderwerpen aan te dragen die zij belangrijk vinden. Bijvoorbeeld over de buurt waar de kinderen wonen bestaan vaak goede ideeën bij de kinderen, maar zij worden nauwelijks geraadpleegd door volwassenen. In het verleden zijn er allerlei onderwerpen door de kinderen aangedragen over 'hun woonomgeving' zoals veiligheid in de buurt, op de weg, op speelplaatsen, drugs in de buurt, pesten op school.

Projectburo JOM draait de eerste drie à vier maanden mee om de docenten te leren hoe je in een Kinderpersburo werkt. De docenten leren dan hoe het Kinderpersburo moet worden begeleid en leren dan de basisprincipes van de journalistiek. In een latere fase kunnen producties onder lokale media worden verspreid aan de hand van artikelen van kinderen in het plaatselijke krantje of door stukjes uit het programma via de lokale omroep te laten uitzenden.

Door het deelnemen aan het Kinderpersburo wordt de taalontwikkeling van de leerlingen bevorderd. De kinderen zijn veel met taal bezig (items maken, artikelen schrijven et cetera) en met name voor leerlingen met een taalachterstand kan deze activiteit een positieve bijdrage leveren aan de taalontwikkeling.

1.9 PEUTERPROJECTEN

Identificatie	
Schoolsoort	Voorschoolse educatie
School/instelling	Peuterspeelzaal en kindercentra
Contactpersoon	De heer K. Penninx (tel. 030-2306503)
Groep/klas/leerlingen	Peuters
Docenten/vakken	
Betrokken organisatie (indien van toepassing)	NIZW/verzorgingshuis/verpleeghuis
Bron	http://www.nizw.nl/smartsite.dws?id=881

Activiteit Actief Burgerschap	
Thema/titel	Gedeelde werelden: Peuters op bezoek in verzorgings- en verpleegtehuizen.
Beschrijving activiteiten/project	Peuters gaan op bezoek bij bewoners van een verzorgings- of verpleeghuis en ondernemen gezamenlijk activiteiten zoals spelletjes doen, liedjes zingen, verjaardagen vieren of tekenen. Deze verschillende leeftijdsgroepen komen op een natuurlijke manier tot stimulerende interacties.
Mate van initiatief van de leerlingen	

Relatie met het onderwijs	
Vorbereiding/begeleiding van de leerlingen (door de school)	
Effecten/resultaten voor het onderwijs (eventueel)	Bevordering van de sociale ontwikkeling van de peuters, het brengt peuters in contact met hun omgeving en leert hen om te gaan met mensen die anders zijn.

Projectinformatie

Peuters gaan op bezoek bij ouderen in een verzorgingshuis of een verpleeghuis.

Daar worden gezamenlijk activiteiten zoals liedjes zingen, spelletjes doen, gymnastiekles, ondernomen.

Voordelen van het peuterproject voor dementerende ouderen:

- Doorbreken van het isolement van de oudere;
- Stimuleren van alertheid en communicatie;
- Beroep doen op zorgzaamheid van de oudere;
- Oudere wordt actiever.

Voordelen voor peuters:

- Ervaren dat het leuk is om met ouderen te spelen;
- Aandacht van de oudere heeft een rustgevend effect;
- Stimuleert de sociale ontwikkeling;
- Brengt kinderen in contact met omgeving;
- Leert de kinderen omgaan met mensen die anders zijn.

In 1994 is het project gestart in Leeuwarden in verzorgingshuis Het Nieuwe Hoek met de peuterspeelzaal De Krûmelhoek. Er werden gezamenlijke activiteiten opgestart voor peuters en dementerende ouderen. Het project was zeer succesvol.

Door het NIZW is naar aanleiding van dit succes een projecthandleiding en een videofilm ontwikkeld ('Gedeelde werelden').

Via de site <http://www.nizw.nl/smartsite.dws?id=881> is een overzicht van projecten te bekijken.

1.10 ROZEN IN PNIËL

Identificatie	
Schoolsoort	Primair onderwijs
School/instelling	Basisschool Nieuwe Park Rozenburg, Kralingen
Contactpersoon	De heer J. de Bruin (leerkracht groep 8), (tel. 010-2807573)
Groep/klas/leerlingen	Leerlingen groep 8
Docenten/vakken	
Betrokken organisatie (indien van toepassing)	Verpleeghuis Pniël
Bron	http://www.westpers.nl/rozen

Activiteit Actief Burgerschap	
Thema/titel	Kinderen en ouderen leren elkaars leefwereld kennen (project in het kader van Vitale Stad van Rotterdam 2001 Culturele Hoofdstad).
Beschrijving activiteiten/project	<p>Leerlingen uit groep 8 trekken in teams (1 oudere en 2 leerlingen) regelmatig met elkaar op om elkaars leefwereld te leren kennen. Bij de eerste kennismaking wordt er met elkaar een levend ganzenbordspel gespeeld. De ouderen bezoeken het schoolmuseum, vertellen herinneringen aan hun schooltijd aan de leerlingen, de leerlingen gaan met de ouderen wandelen, ze luisteren naar elkaars muziek et cetera.</p> <p>De producten worden in tekeningen, foto's en gedichten verwerkt en in een twee meter hoge herinneringsboom opgehangen.</p> <p>Dit project is niet in 2002 en 2003 uitgevoerd: Er zijn nog steeds contacten tussen de school en het verpleeghuis en het wordt wellicht weer opgepakt. De kinderen van de school komen nog vaak zingen bij gelegenheden (Kerst, Sinterklaas, opening, feestweek).</p>
Mate van initiatief van de leerlingen	De kinderen ondernemen allerlei activiteiten met de ouderen en laten de ouderen ook delen in wat zij zelf belangrijk vinden. Bij het verwerken van de ontmoetingen voor de boom helpen de leerlingen de ouderen.

Relatie met het onderwijs	
Vorbereiding/begeleiding van de leerlingen (door de school)	Het schoolteam was zeer enthousiast voor het starten van dit project en men is van plan om dit project te herhalen. Er is regelmatig veel contact tussen de school en het verpleeghuis.
Effecten/resultaten voor het onderwijs (eventueel)	<p>Ontwikkeling van sociale vaardigheden, bevordering van het respect voor ouderen. Daarnaast wordt door dit project ook de taalvaardigheid, creativiteit, omgaan met de computer, vertrouwdheid met ouderen bevorderd. Tenslotte kan het een beroepsoriëntatie zijn (een aantal kinderen wil later in de zorg gaan werken).</p> <p>Het negatieve imago van jongeren wordt door dit project bij de oudere deelnemers herzien.</p>

Projectinformatie

Ouderen en kinderen kunnen elkaar veel vertellen, maar zij ontmoeten elkaar daarvoor doorgaans te weinig.

In het kader van Vitale Stad van Rotterdam 2001 Culturele Hoofdstad werd het project 'Rozen in Pniël' gestart waarbij leerlingen van basisschool Nieuwe Park Rozenburg en de bewoners van het verpleeghuis Pniël (dat in de omgeving van de school ligt) elkaars leefwereld kunnen leren kennen.

De ontmoetingen werden met elkaar uitgewerkt in foto's en tekeningen, gedichten, die in een 'herinneringsboom' worden gehangen. De boom is ontworpen door de kunstenaar Robert Bouwman en is een symbool: De wortels geven de verankering en wijsheid aan en de nieuwe loten verwijzen naar jong leven en naar groei.

De leerlingen en de bewoners van Pniël trokken met elkaar op in groepjes van 2 leerlingen en 1 oudere. Er werd een levend ganzenbordspel gespeeld bij de kennismaking, de ouderen brachten een bezoek aan het Schoolmuseum, er werden verhalen verteld door de ouderen en door de kinderen en er werd geluisterd naar elkaars muziek om elkaar deelgenoot te maken van hun leefwereld.

De kloof tussen oud en jong werd op deze manier verkleind en er ontstond wederzijds begrip, respect en belangstelling voor elkaar. De leerlingen zijn zich in de loop van het project zeer betrokken gaan voelen bij de mensen uit Pniël. De ouderen krijgen ook oog voor de positieve kanten van de jeugd en krijgen meer vertrouwen in hen.

Het project wordt zo mogelijk in de toekomst herhaald. De kinderen komen nog vaak zingen in het verpleeghuis.

Er zijn verschillende leeraspecten binnen het project te onderscheiden: de leerlingen maken contact met ouderen en leren begrip, respect en verantwoordelijkheid voor hen op te brengen. Voor een aantal (allochtone) leerlingen is het een mogelijkheid om met ouderen in contact te komen, omdat dat vaak onmogelijk is vanwege de grote afstand (de grootouders wonen vaak in het buitenland).

Daarnaast worden aspecten als creativiteit, taalvaardigheid, sociale vaardigheden, en het omgaan met de computer ontwikkeld.

Het imago van jongeren wordt ook in positieve zin beïnvloed: Ouderen leggen vaak de nadruk op de overlast die jongeren veroorzaken, maar hebben nu door de goede ervaringen met hen een andere mening.

Tenslotte bevestigt een dergelijk project de goede dingen die onderwijs te bieden heeft.

1.11 RUZIE-OPLOSSERS

Identificatie	
Schoolsoort	Primair onderwijs
School/instelling	Zeven Gaven School
Contactpersoon	De heer L. Brouwer (tel. 030-2936476)
Groep/klas/leerlingen	Leerlingen bovenbouw (groep 6 t/m 8)
Docenten/vakken	
Betrokken organisatie (indien van toepassing)	

Activiteit Actief Burgerschap	
Thema/titel	Ruzie-oplossers.
Beschrijving activiteiten/ project	Leerlingen uit de bovenbouw treden op als ruzie-oplosser bij ruzies tussen leerlingen op school. Ze worden tot ruzie-oplosser 'opgeleid' tijdens vier bijeenkomsten en blijven ruzie-oplosser voor het hele schooljaar. Er wordt gewerkt met een zogenaamd 5-stappenplan (1 stoppen met ruzie, 2 afkoelen, 3 uitspreken, 4 oplossing zoeken, 5 afspreken) bij het oplossen van ruzies.
Mate van initiatief van de leerlingen	De leerlingen bedenken zelf de kern van de ruzielessen, proberen ook te komen tot een oplossing.

Relatie met het onderwijs	
Vorbereiding/begeleiding van de leerlingen (door de school)	Er wordt op school in alle klassen gewerkt met een lespakket over peer-mediation. Leerlingen die geschikt zijn om als ruzie-oplosser op te treden worden door de leerkracht geselecteerd (1 à 2 leerlingen per klas).
Effecten/resultaten voor het onderwijs (eventueel)	Geen direct resultaat voor het onderwijs op zich, maar wel duidelijke verbetering van de sfeer: Ruzies komen praktisch niet meer voor.

Projectinformatie

Leerlingen uit de bovenbouw die geschikt zijn als ruzie-oplosser worden door de leerkracht gevraagd om ruzie-oplosser te worden. Zij worden hiervoor opgeleid tijdens vier bijeenkomsten en blijven ruzie-oplosser voor de rest van het schooljaar.

Bij de training wordt een beroep gedaan op het zelfsturend vermogen van de leerlingen. Ze bedenken zelf de kern van de ruzielessen en bedenken voorbeelden (slechte en goede) die worden uitgewerkt in een rollenspel (dat op de video wordt vastgelegd).

Er wordt gewerkt met een 5-stappenplan:

- 1 stoppen (met ruzie);
- 2 afkoelen (even uit elkaar gaan);
- 3 uitspreken wat er gebeurd is en waarom (om de beurt);
- 4 zoeken naar een oplossing (wat willen beide partijen);
- 5 afspreken (en eventueel: goedmaken).

Het blijkt in de praktijk goed te werken: De ruzies zijn vrijwel verdwenen en de sfeer is beduidend beter geworden.

Door te proberen de oorzaak van de ruzies te achterhalen leren de leerlingen zich bewust te worden waardoor hun gedrag wordt bepaald. Hierdoor wordt ook een relatie met zinloos geweld gelegd en wordt duidelijk wat je kunt doen om dat te voorkomen.

Het gevoel van medeverantwoordelijkheid voor anderen en voor de veiligheid in het algemeen wordt door dit project zeker bevorderd.

1.12 SAMEN REGELS MAKEN

Identificatie	
Schoolsoort	Primair onderwijs
School/instelling	De Oanrin, Bakkeveen (tel. 0516-541777)
Contactpersoon	
Groep/klas/leerlingen	
Docenten/vakken	
Betrokken organisatie (indien van toepassing)	

Activiteit Actief Burgerschap	
Thema/titel	Inspraak van de leerlingen bij het opstellen van regels
Beschrijving activiteiten/project	De leerlingen hebben inspraak bij het opstellen van regels in de klas en bespreken nieuwe regels met de leerkracht. Eén van de regels is dat de leerlingen elkaar moeten laten uitpraten. Een andere regel die de leerlingen van groep 7 en 8 samen met de leerkrachten hebben opgesteld is dat op school niemand gediscrimineerd mag worden (De school is een zgn. Wereldschool). Als er toch problemen zijn dan wordt in de klas gebruik gemaakt van een uitstelschrift waarin de leerlingen het probleem kunnen opschrijven. Dit schrift wordt iedere week besproken.
Mate van initiatief van de leerlingen	De leerlingen denken mee over regels, stellen regels zonedig ter discussie, en bij het nakomen van de regels spreken ze elkaar daar ook op aan.

Relatie met het onderwijs	
Vorbereiding/begeleiding van de leerlingen (door de school)	De school denkt met de leerlingen na over regels en stelt eigen regels zonedig ook ter discussie. Problemen worden met de leerlingen besproken, o.a. aan de hand van het uitstelschrift.
Effecten/resultaten voor het onderwijs (eventueel)	De leerlingen krijgen meer respect voor elkaar en de sfeer binnen de school is beter, het schoolklimaat veiliger door het verbod op discriminatie. Doordat de leerlingen zelf mee de regels maken is het voor hen vaak makkelijker deze op te volgen.

Projectinformatie

Binnen de Basisschool De Oanrin hebben de leerlingen inspraak bij het opstellen van regels in de school. Doordat de leerlingen medeverantwoordelijk zijn voor de regels worden deze ook beter nageleefd. Bij het niet nakomen van de regels spreken de leerlingen elkaar daar ook op aan.

Naast praktische regels, zoals geen kauwgum kauwen tijdens de les, aparte pauzes voor de jongere en de oudere leerlingen, worden er gezamenlijk regels opgesteld met betrekking tot het omgaan van de leerlingen met elkaar en de sfeer binnen de school. Respect en verdraagzaamheid zijn belangrijk. Eén van de regels die de leerlingen met elkaar (en met de leerkrachten) hebben opgesteld is het laten uitpraten van elkaar.

Voor het oplossen van problemen tussen leerlingen onderling wordt het 'uitstelschrift' gebruikt. Hierin kunnen de leerlingen vervelende ervaringen opschrijven. Dit schrift ligt in de klas en elke leerling uit de klas kan daarin schrijven (ook leuke dingen worden overigens in het schrift genoteerd). Iedere week wordt, zonodig, besproken wat er is opgeschreven.

Een belangrijke regel die binnen de school is opgesteld is het verbod op discriminatie van medeleerlingen. De leerlingen uit groep 7 en 8 hebben met de leerkracht deze regel opgesteld en zorgen ervoor dat deze regel wordt nageleefd. De school heeft een verklaring ter voorkoming van discriminatie ondertekend.

Basisschool De Oanrin is een 'Wereldschool'. Wereldschool is een project voor het primair onderwijs dat volgens de methode van 'School zonder Racisme' (voor het voortgezet onderwijs) werkt. Het LBR (Landelijk Bureau ter bestrijding van Rassendiscriminatie) coördineert dit project en geeft zowel inhoudelijke als praktische ondersteuning (Wereldschool informatiekapper). Het doel van het project is dat elke leerling zich thuis voelt op school, ongeacht verschil in herkomst, cultuur of huidkleur.

Wereldschool is een hulpmiddel voor leerkrachten bij het tegengaan van pesten, discriminatie en racisme, vooroordelen en voor het bevorderen van veiligheid op school. Een school die Wereldschool wordt ondertekent een verklaring dat de school gedrag zoals bedreiging, pesten, uitsluiting en achterstelling verbiedt. Daarnaast wordt bij een Wereldschool een bordje 'Wereldschool' opgehangen.

Minstens één maal per jaar organiseert de Wereldschool een Wereldschoolactiviteit. Elk jaar wordt door het LBR een Wereldschoolprijs uitgereikt voor een activiteit die bedacht is door een school en die ter navolging door andere scholen kan worden uitgevoerd. Als prijs wordt de activiteit door het LBR beschreven, vormgegeven en onder de Wereldscholen verspreid.

Als Wereldschool kan de school gebruik maken van enkele voorzieningen zoals begeleiding door het infoteam van het LBR, ondersteuning en advies bij de organisatie van een manifestatie, aanvullingen van de informatiekapper, studie- en ontmoetingsdagen voor leerkrachten van andere Wereldscholen, toegang tot het documentatiecentrum van het LBR et cetera.

1.13 DE TANDEM

Identificatie	
Schoolsoort	Primair onderwijs
School/instelling	OBS De Tandem (Daltonschool)
Contactpersoon	Mevrouw R. Swank (tel. 078-6121760)
Groep/klas/leerlingen	Leerlingen uit de bovenbouw helpen leerlingen uit de onderbouw
Docenten/vakken	Leerkracht
Betrokken organisatie (indien van toepassing)	
Bron	http://www.obsdetandem.nl/schoolgids.htm

Activiteit Actief Burgerschap	
Thema/titel	Verantwoordelijkheid en samenwerking bevorderen
Beschrijving activiteiten/ project	Voor het bevorderen van samenwerking zijn er verschillende vormen: <ul style="list-style-type: none"> • Tutor-learning: Twee keer per week helpt een bovenbouwleerling een leerling uit de onderbouw met leerstof die extra moet worden geoefend; • Voorlezen: Een leerling uit de middenbouw of bovenbouw leest voor aan een onderbouwleerling; • De schoolkrant: Een leerling uit de bovenbouw werkt samen met een leerling uit de onderbouw bij het maken van een artikel; • Duo-lezen: De leerlingen lezen in tweetallen; • Werken met maatjes: Leerlingen uit de groepen 3 t/m 8 werken gedurende een week met dezelfde medeleerling in tweetallen (en helpen elkaar zonodig).
Mate van initiatief van de leerlingen	Initiatief van de leerling bestaat uit vrije keuze van tempo/volgorde van werken, zelf oplossen van problemen en opdrachten.

Relatie met het onderwijs	
Vorbereiding/begeleiding van de leerlingen (door de school)	De leerlingen krijgen veel begeleiding en ondersteuning van de leerkrachten. Voor de tutoring worden de leerlingen vooraf 'geschoold'.
Effecten/resultaten voor het onderwijs (eventueel)	Bevorderen van zelfstandigheid, verantwoordelijkheid en samenwerking.

Projectinformatie

De Tandem is een Daltonschool. Dalton is een manier van omgaan met elkaar. Een Dalton-school schept ruimte en geeft kinderen de gelegenheid om zelfstandig of samen te werken aan een afgesproken taak. Verantwoordelijkheid, zelfstandigheid en samenwerken zijn de principes van het Daltononderwijs. Volgens de Daltonfilosofie is elk mens in staat verantwoordelijkheid te dragen.

Een onderdeel van de pedagogische visie van het Daltononderwijs is het ontwikkelen van medeverantwoordelijkheid van de leerling (voor de medeleerlingen, de sfeer op de school en het materiaal) en sociale vorming. Respect voor elkaar is hierbij een kernbegrip. Met betrekking tot verantwoordelijkheid: Door het delegeren van verantwoordelijkheid voor het leren (verantwoordelijkheid voor het eigen werk, andere leerlingen en materiaal) worden de leerlingen voor zowel het eindproduct als voor de wijze waarop dit product tot stand komt mede verantwoordelijk gemaakt. Vooral in de weektaak komt deze verantwoordelijkheid tot uiting. De leerlingen hebben bij het uitvoeren van die taak zelf de ruimte om het tempo en volgorde te bepalen, hulpbronnen al dan niet te raadplegen, alleen of met anderen samen te werken, de tijd voor de taakdelen te bepalen. Dit stimuleert tevens de zelfstandigheid van de leerlingen.

Met betrekking tot samenwerking wordt onderscheiden het samenwerken uit oogpunt van sociale vorming: respect is hierbij heel belangrijk. De leerlingen leren dat zij niet met iedereen bevriend hoeven zijn, maar dat zij wel moeten proberen met iedereen te kunnen samenwerken. Daarnaast is er de didactische samenwerking: Hierbij helpen de leerlingen elkaar bij verwerking van de leerstof (en bij problemen hiermee) of werken ze in tweetallen of in groepjes met elkaar waarbij er rekening mee moet worden gehouden andere leerlingen niet te hinderen.

Bij samenwerken geldt het volgende: Samenwerken is de basis van het leren van en met elkaar en het leren omgaan met anderen. Bij samenwerkend leren zijn de kinderen van elkaar afhankelijk voor een goed resultaat. Samenwerken betekent naast hulp geven of krijgen ook naar elkaar luisteren, overleggen met elkaar, je mening verwoorden en zonodig bijstellen naar aanleiding van goede argumenten van anderen.

Voor samenwerking zijn er verschillende vormen:

- Tutor-learning: Twee keer per week helpt een bovenbouwleerling een leerling uit de onderbouw met leerstof (die extra moet worden geoefend);
- Voorlezen: Een leerling uit de middenbouw of bovenbouw leest voor aan een onderbouwleerling;
- De schoolkrant: Een leerling uit de bovenbouw werkt samen met een leerling uit de onderbouw bij het maken van een artikel;
- Duo-lezen: De leerlingen lezen in tweetallen;
- Werken met maatjes: Leerlingen uit de groepen 3 t/m 8 werken gedurende een week met dezelfde medeleerling in tweetallen (en helpen elkaar zonodig).

Voor tutor-learning wordt de 'tutor' eerst 'geschoold' (stimuleren, motiveren, corrigeren, feedback geven).

Bron: Internet: <http://www.obsdetandem.nl/schoolgids.htm>

1.14 TENAN-PROJECT

Identificatie	
Schoolsoort	Primair onderwijs
School/instelling	Basisschool De Wadden, Haarlem
Contactpersoon	De heer R. de Vries (tel. 023-5335723)
Groep/klas/leerlingen	Leerlingen groep 8
Docenten/vakken	
Betrokken organisatie (indien van toepassing)	Basisschool Cannelton (Indiana, USA)
Bron	http://www.tenan.vuurwerk.nl/indexnl.htm

Activiteit Actief Burgerschap	
Thema/titel	Project TENAN (The Endangered Animals of the world).
Beschrijving activiteiten/ project	<p>De school werkt al enkele jaren samen met Cannelton, een basisschool in Indiana in de USA aan het internationale onderzoeksproject TENAN (bedreigde diersoorten).</p> <p>Bij dit project werken leerlingen van een aantal basisscholen (wereldwijd) met elkaar samen om te laten zien dat zij zich ernstig zorgen maken over het leefklimaat en de bedreigde natuur.</p> <p>Doel van dit project is om leerlingen over de hele wereld in de gelegenheid te stellen om met elkaar kennis te verzamelen over de vele bedreigde diersoorten over de hele wereld en deze kennis met elkaar te delen (door bijvoorbeeld onderzoek, telecommunicatie - Internet).</p> <p>Twaalf leerlingen hebben deelgenomen aan de Millennium International Children's Conference on the Environment (MICC) in Eastbourne (Engeland) gehouden van 22-24 mei 2000, om een presentatie over hun project te houden.</p>
Mate van initiatief van de leerlingen	Zelf verzamelen van kennis, samenwerken met (buitenlandse) leerlingen.

Relatie met het onderwijs	
Vorbereiding/begeleiding van de leerlingen (door de school)	<p>Het project is opgezet door René de Vries, leerkracht van groep 8 van de basisschool De Wadden en Joan Goble, leerkracht aan de Cannelton Elementary school, Indiana, USA.</p> <p>Voor de voorbereiding van de conferentie is door de school een bijeenkomst georganiseerd voor belangstellende ouders en leerlingen.</p> <p>Ook zijn door de school sponsors gezocht om deelname van de leerlingen aan de conferentie mogelijk te maken.</p>
Effecten/resultaten voor het onderwijs (eventueel)	

Projectinformatie

Het project TENAN is opgezet door René de Vries, leerkracht groep 8 van de basisschool De Wadden te Haarlem en Joan Goble, leerkracht aan de basisschool Cannelton Elementary school, Indiana, USA.

Het doel van dit doorlopend project is om binnenlandse en buitenlandse leerlingen de mogelijkheid te bieden om met elkaar kennis te vergaren over de duizenden bedreigde diersoorten op alle continenten. De leerlingen kunnen dit doen door middel van onderzoek, samenwerking (op hun eigen school of met andere scholen) en hun kennis te delen met anderen, waar ook ter wereld. Internet speelt hierbij een centrale rol. Met als uiteindelijk doel de leefomstandigheden van deze dieren te verbeteren.

Er doen aan dit project ruim 60 scholen mee en er zijn meer dan 500 werkstukken ingeleverd.

Op 22-24 mei 2000 is er een conferentie gehouden, de Millennium International Children's Conference on the Environment (MICC) in Eastbourne, Engeland waarvoor de basisschool De Wadden was uitgenodigd naar aanleiding van het project TENAN.

Twaalf leerlingen van De Wadden hebben daar samen met leerlingen van de Cannelton basisschool, waar zij al een aantal jaren mee samenwerken, een presentatie gehouden over het project.

Doel van de conferentie was:

- Ervaringen en meningen uitwisselen om zo kennis te delen over het milieu;
- Internationale samenwerkingsverbanden opzetten c.q. aanhalen;
- De kwaliteit van het leefklimaat bevorderen;
- Nieuwe initiatieven hieromtrent aanmoedigen;
- Een kritische houding bevorderen bij leerlingen.

Bij de organisatie en voorbereiding van de reis en het verblijf hebben de ouders van de leerlingen ook een grote rol gespeeld.

Voor de bekostiging van de reis en het verblijf zijn door de school sponsors gezocht.

De conferentie was een groot succes: Iedereen was zeer enthousiast. De leerlingen vonden het een geweldige ervaring en hebben veel contacten gelegd met buitenlandse leerlingen.

1.15 TUTOR LEREN

Identificatie	
Schoolsoort	Primair onderwijs
School/instelling	Werkplaats Kindergemeenschap, Bilthoven
Contactpersoon	Janny van Werkhoven-Netten (tel. 030-2282842; e-mail basisschool@keesboeke.nl)
Groep/klas/leerlingen	Leerlingen primair onderwijs
Docenten/vakken	
Betrokken organisatie (indien van toepassing)	
Bron	http://keiwijs.nl/teksten/art_nieuws_150103_tutorleren.html

Activiteit Actief Burgerschap	
Thema/titel	Tutor leren en samenwerkend leren.
Beschrijving activiteiten/ project	Doel is het vergroten van het zelfvertrouwen van de zorgleerling. <ul style="list-style-type: none"> • PIM-project: Een team van zorgleerlingen geeft les in PowerPoint aan de groepen 3 t/m 8 en aan de leerkrachten. • E-mailproject: Contact met school in Denton, USA. De opzet en vorm wordt bepaald door twee meisjes uit groep 7-8. • Zorgleerling die is aangewezen als coördinator cd-branden. • Zorgleerlingen die onervaren leerlingen en leerkrachten begeleiden.
Mate van initiatief van de leerlingen	Leerlingen kunnen bij sommige projecten (zie e-mail) zelf een aantal zaken regelen en bepalen. Ook bij het PIM-project regelt het team zelfstandig een aantal zaken.

Relatie met het onderwijs	
Vorbereiding/begeleiding van de leerlingen (door de school)	De leerkracht kan optreden als procesbegeleider (e-mailproject bijvoorbeeld).
Effecten/resultaten voor het onderwijs (eventueel)	Leerlingen kunnen groeien in hun taak en hun zelfvertrouwen kan worden vergroot.

Projectinformatie

Op de Werkplaats Kindergemeenschap te Bilthoven is tutorleren al langer bekend (het werd al toegepast bij het leesonderwijs).

De inzet van zorgleerlingen op het gebied van ICT is echter nieuw. Dit betreft leerlingen die hoogbegaafd zijn en leerlingen die zwak kunnen leren en die kampen met lees- en spellingsproblemen, problemen rond de werkhouding en sociaal-emotionele problemen.

Er worden aan de leerlingen taken rond PowerPoint, e-mail, scan en digitale camera toegewezen. De leerlingen moeten het leuk vinden om ermee te werken en ze moeten er ook goed in zijn (of willen worden).

Het doel is het bevorderen van het zelfvertrouwen van de zorgleerlingen.

Er zijn verschillende (kleine) projecten. Er is het PIM: Hierbij geeft een team van zorgleerlingen les in PowerPoint aan de groepen 3 t/m 8 en aan de leerkrachten. Door het team worden de lessen voorbereid, presentaties gemaakt, assistenten toegewezen.

Er is een e-mailproject: Hierbij wordt met een school in Denton, USA, contact onderhouden.

De opzet en vorm van de communicatie via de e-mail wordt door twee leerlingen bepaald.

De leerkracht is slechts procesbegeleider.

Ook is er een (zorg)leerling aangewezen als coördinator van het cd-branden en zijn twee (zorg)leerlingen verantwoordelijk voor de begeleiding van onervaren leerlingen en leerkrachten en voor de scanner.

Het project Paint voor de kleuters is nog in voorbereiding.

Bij het project Voorlichting (dat ook nog in voorbereiding is) brengen de leerlingen van groep 8 een bezoek aan (mogelijk) vervolgonderwijs.

GOOD PRACTICES

2 Voortgezet onderwijs

2.1 BEROEPSORIËTERENDE STAGE

Identificatie	
Schoolsoort	VO, VMBO
School/instelling	Pascal College, Zaandam
Contactpersoon	P. van Dijk (tel. 075-6167900)
Groep/klas/leerlingen	Alle leerlingen derde en vierde leerjaar handel en administratie.
Docenten/vakken	Docenten beroepsgerichte vak handel en administratie
Betrokken organisatie (indien van toepassing)	KCHandel, Ecabo

Activiteit Actief Burgerschap	
Thema/titel	Beroepsoriënterende en beroepsvoorbereidende stage/ Het doel is leerlingen voor te bereiden op economisch handelen binnen de arbeidsmarkt/ het verwerven van een eigen stageplaats.
Beschrijving activiteiten/project	Leerlingen dragen zelf zorg voor het vinden van een geschikte stageplaats, die aan een aantal criteria moet voldoen.
Mate van initiatief van de leerlingen	Zelfstandig, na juiste voorlichting en adviezen: 'Hoe te handelen bij het vinden van een stageplaats'.

Relatie met het onderwijs	
Vorbereiding/begeleiding van de leerlingen (door de school)	In het derde leerjaar krijgen de leerlingen een beroepsoriënterende stage en in het vierde leerjaar een beroepsvoorbereidende stage. Leerlingen moeten zelf een stage plaats zoeken. De rol van de stageovereenkomst tussen leerling, bedrijf en school is de spil van de stage. De leerlingen worden op de stageplaats begeleid door de praktijkbegeleider en de stagedocent zoekt regelmatig contact op met de stagiaire en de stagebegeleider.
Effecten/resultaten voor het onderwijs (eventueel)	Stage als contextrijke leeromgeving; leerlingen activeren tot het zelfstandig verkrijgen van een stageplaats.

Projectinformatie

In het derde leerjaar krijgen de leerlingen een beroepsoriënterende stage en in het vierde leerjaar een beroepsvoorbereidende stage. Leerlingen moeten zelf initiatieven nemen om een stage plaats te vinden. Er wordt op gewezen dat op internet veel bedrijven staan die stageplaatsen aanbieden. Voor veel leerlingen is het een grote stap om zelf op zoek te gaan naar een plaats. Het schrijven van een sollicitatiebrief en het voorbereiden van het sollicitatiegesprek krijgen dan ook duidelijk ruimte in de voorbereiding. De rol van de stageovereenkomst tussen leerling, bedrijf en school is de spil van de stage. De leerlingen worden op de stageplaats begeleid door de praktijkbegeleider en de stagedocent zoekt regelmatig contact op met de stagiaire en de stagebegeleider. De leerlingen worden verder voorbereid op de te verrichten werkzaamheden, de stageopdrachten en over bedrijfsregels en bedrijfscultuur.

Het is van groot belang dat leerlingen weten waarop ze beoordeeld worden. Binnen het vmbo, dat voorbereidt op het mbo, zijn de houdingsaspecten van groot belang, zoals: Initiatief nemen, inzet tonen, prestatiebereid zijn, verantwoordelijkheidsgevoel, voldoen aan gedrags- en huisregels, klantgerichte houding, betrouwbaarheid en eerlijkheid en zichzelf presenteren. Vooral in dat laatste kunnen leerlingen veel eigen initiatieven verwerken en zo een bijdrage leveren aan een actieve houding binnen het economisch handelen.

2.2 BIJBAANTJES

Identificatie	
Schoolsoort	VO, VMBO
School/instelling	Pascal College, Zaandam
Contactpersoon	R. Duijker (tel. 06-22804696)
Groep/klas/leerlingen	5 à 6 LWOO- leerlingen uit het afdelingsvak handel en verkoop.
Docenten/vakken	Docent beroepsgericht vak handel en verkoop
Betrokken organisatie (indien van toepassing)	

Activiteit Actief Burgerschap	
Thema/titel	Bijbaantjes: Werkervaring koppelen aan eindtermen beroepsgericht programma handel en verkoop om op deze wijze vraaggestuurd onderwijs te creëren.
Beschrijving activiteiten/project	Hiaten die leerlingen ondervinden bij werken in kaart brengen en zo vraaggestuurd onderwijs creëren.
Mate van initiatief van de leerlingen	Zelfstandig.

Relatie met het onderwijs	
Vorbereiding/begeleiding van de leerlingen (door de school)	Vorbereiding via een intakegesprek met als uitgangspunten de eindtermen handel en verkoop voor de basisberoepsgerichte leerweg. Nagaan welke eindtermen binnen het bijbaantje afgedekt worden. Nagaan of leerlingen deze eindtermen ook daadwerkelijk goed uitvoeren en leerstof aanbieden die betrekking heeft op de eindtermen binnen het bijbaantje.
Effecten/resultaten voor het onderwijs (eventueel)	Meer gemotiveerde leerlingen, minder voortijdige schoolverlating.

Projectinformatie

Er wordt flink geklaagd door docenten die lesgeven aan leerlingen van het vmbo over het prioriteitenlijstje van deze leerlingen. Huiswerk maken staat zeker niet op plaats één. Sport en vooral het bijbaantje genieten een duidelijke voorkeur boven huiswerk maken. Het waarom laat zich raden. Het is wel duidelijk dat leerlingen kiezen voor de korte termijn (geld verdienen) en de lange termijn (diploma's halen en betere kansen op de arbeidsmarkt) laten liggen. Bij vmbo-leerlingen speelt dan ook mee dat zij het stigma met zich meedragen dat leren niet voor hen is weggelegd. Leerlingen uit de basisberoepsgerichte leerweg kiezen dan al snel voor een baantje. Pizzakoerier, krantenbezorger en vakkenvuller in een supermarkt zijn veel voorkomende baantjes. Er zijn leerlingen die meer dan 20 uur met deze arbeid bezig zijn. Het economische motief, geld verdienen, is een keuze die deze leerlingen zelf hebben genomen. Veel docenten vinden dit een verkeerde keuze. Hoe moet je hiermee omgaan? Negatief benaderen of er een positieve wending aan geven. Voor dat laatste is gekozen. Enkele leerlingen lwoo binnen Handel en Verkoop die een bijbaantje hebben, kregen een checklist in te vullen met onderwerpen die in de eindtermen voorkomen, zoals solliciteren, hygiënisch werken, zich inpassen in de bedrijfscultuur maar ook betaalmiddelen gebruiken en een verkoopgesprek voeren. Op alle punten moesten de leerlingen aangeven of zij tevreden zijn over genoemde punten of dat er nog wel iets te leren viel. Op basis van deze gegevens zijn lessen uit de bestaande methode gehaald waar de leerlingen lesstof vinden waarin zij verder worden geholpen. Het startpunt is het baantje van de leerling, de leerling geeft zelf aan welke onderwerpen relevant zijn, de docent beantwoordt de vraag van de leerling in de vorm van maatwerk. De motivatie bij de leerlingen om op deze manier te leren wordt hiermee versterkt.

2.3 BIJDRAGEN AAN MAATSCHAPPELIJK BELANG

Identificatie	
Schoolsoort	VMBO (gemengde leerweg) (v/h mavo)
School/instelling	Van Lodesteincollege te Hoevelaken
Contactpersoon	Mevrouw J. Bouwman (tel. 033-4226400)
Groep/klas/leerlingen	Mavo-4 leerlingen, leerlingen 16 jr.
Docenten/vakken	Zorg en welzijn
Betrokken organisatie (indien van toepassing)	Matchpoint (maatschappelijke stages)

Activiteit Actief Burgerschap	
Thema/titel	Vrijwillig een bijdrage leveren aan maatschappelijk belang (verantwoordelijkheid en betrokkenheid ontwikkelen).
Beschrijving activiteiten/project	De leerlingen (gemiddeld ruim 20 leerlingen) leveren vrijwillig een bijdrage ten behoeve van het maatschappelijk belang in een verzorgings-/verpleeghuis (Zonneschild, Symphora, de Lichtenberg). Iedere leerling doet gedurende drie aaneengesloten lesuren activiteiten in één van deze tehuizen. Deze activiteiten zijn heel divers: De leerlingen doen activiteiten met de bewoners (pannenkoeken bakken, bloemschikken), begeleiden hen bij de activiteiten, gaan met de mensen wandelen, maken een praatje et cetera. Ook worden er activiteiten verricht op het gebied van persoonlijke verzorging: haren opmaken, nagels vijlen et cetera.
Mate van initiatief van de leerlingen	De leerlingen bespreken de activiteiten met de begeleider in het tehuis en zijn ook medeverantwoordelijk voor de voorbereiding en uitvoering ervan (onder andere materiaal voor de activiteit verzamelen).

Relatie met het onderwijs	
Vorbereiding/begeleiding van de leerlingen (door de school)	De leiding van de tehuizen is op school uitgenodigd om een inleiding te geven. De leerlingen leggen binnen de schooluren contacten met de instanties en maken ook in schooltijd afspraken. De activiteiten worden ook uitgevoerd tijdens schooluren.
Effecten/resultaten voor het onderwijs (eventueel)	De school wil dit project volgend jaar weer gaan opzetten, en liefst iets vergroten (bijvoorbeeld twee middagen) in samenwerking met Matchpoint. Er komt ook mankracht bij om dit project te begeleiden.

Projectinformatie

Dit project is een initiatief van Matchpoint in samenwerking met de school.

De leerlingen (gemiddeld ruim 20 leerlingen) leveren vrijwillig een bijdrage ten behoeve van het maatschappelijk belang in een verzorgings-/verpleeghuis (Zonneschild, Symphora, de Lichtenberg). Iedere leerling doet gedurende drie aaneengesloten lesuren activiteiten in één van deze tehuizen. Deze activiteiten zijn heel divers: De leerlingen doen activiteiten met de bewoners (pannenkoeken bakken, bloemschikken), begeleiden hen bij de activiteiten, gaan met de mensen wandelen, maken een praatje et cetera. Ook worden er activiteiten verricht op het gebied van persoonlijke verzorging: Haren opmaken, nagels vijlen et cetera.

De leerlingen bespreken hun opdracht met de begeleider van het tehuis en doen zelf een stuk voorbereiding van de activiteit (bijvoorbeeld materiaal verzamelen). Deze 'snuffel-stages' ontwikkelen het verantwoordelijkheidsbesef van de leerlingen en zijn zinvol in het kader van beroepsoriëntatie. Bovendien is het voor de bewoners van de tehuizen plezierig. De activiteiten vinden op geheel vrijwillige basis plaats.

De betrokkenheid en verantwoordelijkheid van de leerlingen neemt toe door het doen van dergelijke activiteiten: De leerlingen gaan nu ook uit zichzelf naar de tehuizen.

Matchpoint

Het bureau Matchpoint verzorgt maatschappelijke stages. Het uitgangspunt is drieledig:

- 1 dubbel profijt (jongeren en ouderen);
- 2 dubbele winst (bedrijfsleven en school);
- 3 maatschappelijke stages in het onderwijsleerplan invoeren ('Just do it').

Het project 'Just do it' is in opbouw. De activiteiten vinden plaats bij verschillende instanties (verzorgingshuis, verpleeghuis, psychiatrische instelling et cetera) in en om Amersfoort. Van zowel de school als het tehuis wordt een investering gevraagd: Het rooster moet bijvoorbeeld worden aangepast om leerlingen te kunnen laten participeren. De docent wordt bij het project betrokken en dat vereist tijd, vormt vaak een belasting (het komt er weer bij).

Er kan een soort contract (informeel) voor enkele jaren worden aangegaan tussen Matchpoint en de school. Matchpoint zorgt voor de adressen/contacten; de school regelt dat de leerlingen geplaatst worden in het project. Vanuit Matchpoint wordt er op school ter voorbereiding een toelichting gegeven op vrijwilligerswerk en worden de projecten die de leerlingen bedenken geïnventariseerd. Gestreefd wordt naar het realiseren van opname van maatschappelijke stage in het onderwijsaanbod (deze aansluiting wordt geleidelijk aan ook gerealiseerd).

Matchpoint Maatschappelijk Ondernemen

Westsingel 44

3811 BB Amersfoort

tel. 033-4613000

e-mail mlhehenkamp@hetnet.nl

Mevrouw M. Hehenkamp

2.4 COMMUNITY-SERVICE

Identificatie	
Schoolsoort	Voortgezet onderwijs (havo/vwo)
School/instelling	Laar en Berg, Laren
Contactpersoon	Mevrouw S. Erich (tel. 035-5395422)
Groep/klas/leerlingen	Klas 1 t/m 4
Docenten/vakken	Niet gerelateerd aan een vak
Betrokken organisatie (indien van toepassing)	

Activiteit Actief Burgerschap	
Thema/titel	Community-Service.
Beschrijving activiteiten/ project	De leerlingen verrichten gedurende de eerste twee jaar activiteiten binnen de school. Deze activiteiten kunnen zijn: Koffieschenken tijdens ouderavonden, met een docent een klaslokaal 'aankleden', rondleidingen geven, helpen tijdens een open dag. Van de activiteiten wordt een kort verslag gemaakt. Vanaf het derde jaar doen de leerlingen activiteiten buiten de school. Deze activiteiten variëren: Helpen op een basisschool bij Sinterklaasvieringen, karweitjes voor ouderen, activiteiten met kinderen, helpen in bejaardenhuizen, helpen in een dierenasiel etc. De leerlingen moeten een logboek bijhouden van de activiteiten.
Mate van initiatief van de leerlingen	De leerlingen maken zelf afspraken voor de activiteiten, houden zelf een logboek bij, beoordelen zelf hun taak.

Relatie met het onderwijs	
Vorbereiding/begeleiding van de leerlingen (door de school)	De school geeft uitleg (wat is de bedoeling), houdt lijsten bij (activiteiten moeten afgetekend worden), logboek wordt bekeken (en te zijner tijd door de school verstrekt), de mentor informeert in de community-les naar de activiteiten. Bij vastlopen van een leerling begeleidt de school.
Effecten/resultaten voor het onderwijs (eventueel)	De leerlingen blijken vaker bereid te zijn om een handje te helpen en er treedt bewustwording op bij de leerling. Tevens wordt het perspectief van de leerling breder.

Projectinformatie

Er wordt gewerkt met MYP (Middle Years Program), een internationaal curriculum waarbij gewerkt wordt met geïntegreerde vakken. Community service is één van de onderdelen.

Het is niet gerelateerd aan een vakgebied, maar onderdeel van het programma.

Het aantal uren dat aan community service moet worden besteed is 10 uur per jaar voor de lagere klassen, en 20 uur per jaar voor de hogere klassen.

De eerste twee jaar vinden de activiteiten binnen de school plaats: koffieschenken tijdens ouderavonden, rondleidingen geven, helpen tijdens de open dag, klaslokaal inrichten met een docent. Hiervan wordt een kort verslag gemaakt door de leerling.

Vanaf de derde klas worden activiteiten buiten de school gedaan. De leerlingen mogen zelf bepalen welke activiteit ze gaan doen, moeten van de activiteiten een logboek bijhouden.

De activiteiten vinden bij voorkeur plaats buiten de schooltijden en worden op een lijst afgetekend door de school.

De activiteiten variëren van het doen van karweitjes voor bejaarden, het helpen in een die-renasiel, deelnemen aan activiteiten in bejaardenhuizen et cetera.

De school stuurt heel weinig, de leerlingen moeten zelf initiatieven ontplooien.

De leerlingen maken zelf afspraken voor de activiteit, houden het verslag bij, leveren de lijst die de school bijhoudt van de activiteiten aan het eind van het jaar afgetekend bij de mentor in.

In de community-les wordt door de mentor regelmatig geïnformeerd naar de activiteiten.

De leerlingen blijken meer bereid tot helpen, worden zich meer bewust van hun leven en dat van anderen en hun perspectief wordt breder.

2.5 EUROPEES JEUGDPARLEMENT

Identificatie	
Schoolsoort	Voortgezet onderwijs (vwo)
School/instelling	13 scholen uit Nederland (N-Br) en 13 scholen uit België (Vlaanderen)
Contactpersoon	De heer K. van den Oord (Rodenborch College, Rosmalen) (tel. 073-5130407)
Groep/klas/leerlingen	Leerlingen uit klas 4 en 5
Docenten/vakken	
Betrokken organisatie (indien van toepassing)	

Activiteit Actief Burgerschap	
Thema/titel	Europees Jeugd Parlement.
Beschrijving activiteiten/project	<p>Leerlingen van 13 scholen uit Nederland en 13 scholen uit België komen 1 x per jaar bijeen in het Europees Jeugd Parlement.</p> <p>Elke school neemt deel met 6 leerlingen. Allemaal spelen zij de rol van vertegenwoordiger van een van de landen in het Europees Parlement. Daartoe nemen ze deel aan het werk van een commissie en overleggen ze met de andere vertegenwoordigers van hun land over al of niet aannemen van de ingediende resoluties. Binnen elke commissie, die bestaat uit vertegenwoordigers van de verschillende landen, wordt een debat over een bepaald onderwerp gevoerd. Uiteindelijk wordt, uit de ingediende resoluties, in het Jeugdparlement plenair vastgesteld of een resolutie het haalt of niet. Bij aanname wordt deze resolutie aangemeld bij het Europees Parlement.</p> <p>Behalve de parlementsleden zijn er ook enkele leerlingen 'journalist' tijdens deze 'Parlementsweek'; zij verzorgen de krant.</p>
Mate van initiatief van de leerlingen	De leerlingen nemen actief deel aan de debatten en bespreken de resultaten met hun 'landgenoten'.

Relatie met het onderwijs	
Vorbereiding/begeleiding van de leerlingen (door de school)	De deelnemers krijgen een 'spoedcursus' voordat zij gaan deelnemen. Tijdens de week waarin het Europees Jeugd Parlement wordt gehouden worden zij vrijgeroosterd van de lessen. In Nederland kan een leerling voor deelname extra studiepunten krijgen.
Effecten/resultaten voor het onderwijs (eventueel)	De leerlingen zijn zeer betrokken bij het debat, leren nuanceren en verwoorden van hun meningen/ideeën. Regelmatig blijkt het een functie te kunnen hebben als loopbaanoriëntatie (een aantal vroegere deelnemers heeft nu een politieke functie).

Projectinformatie

Aan dit project nemen 13 scholen uit Nederland (Noord-Brabant) en 13 scholen uit België (Vlaanderen) deel. Er zijn 6 deelnemers uit elke school. Dit zijn leerlingen uit klas 4 en 5. De leerlingen uit de vierde klas zijn de ‘spelers’ in de commissie, de leerlingen uit de vijfde klas zijn voorzitter van de commissie en leiden het debat. Een enkele keer komt een leerling als zesdeklasser terug (bij zeer goede prestaties in het Parlement) als voorzitter van het presidium.

De leerlingen krijgen vóór deelname een zeer korte training voor het Parlement.

Aan het begin van het jaar krijgen de deelnemers een overzicht met de opdrachten voor de commissies en de uitgangspunten ter voorbereiding. De thema’s die worden behandeld zijn heel actueel en spreken de leerlingen aan. Een voorbeeld van een opdracht voor de commissie Volksgezondheid is: ‘Op welke wijze kan het probleem van een sterk toenemend overgewicht onder de burgers van de EU worden aangepakt?’. Of: ‘Welke opvattingen heeft de EU met betrekking tot actuele ontwikkelingen op het gebied van de schending van auteursrechten van beeld- en geluidsdragers?’ et cetera (commissie Juridische Zaken).

In elke commissie wordt een land vertegenwoordigd door leerlingen van een Nederlandse en een Belgische school. Deze leerlingen nemen bij het debat zoveel mogelijk de werkelijke standpunten van dat land mee in hun argumenten.

In de commissies worden de thema’s besproken. Daarna wordt (eventueel) een resolutie uitgebracht die vervolgens per land worden bekeken op al dan niet goedkeuren. Uiteindelijk wordt door het Jeugd Parlement plenair vastgesteld of een resolutie het haalt of niet. Bij aanneming van de resolutie wordt deze aangemeld bij het Europees Parlement. Soms volgt hierop een reactie vanuit het Europees Parlement.

Voor deelname aan het Jeugd Parlement worden de leerlingen vrijgeroosterd van de lessen. In Nederland is het mogelijk om extra studiepunten te krijgen voor deelname aan dit project.

Een aantal leerlingen doet mee aan het project als journalist. Zij maken een krant van de parlamentsweek en beschikken daarvoor over een redactielokaal.

Het Europees Jeugd Parlement komt 1 x per jaar bijeen.

Regelmatig blijken oud-deelnemers later een politieke functie te bekleden; het project blijkt (politieke) betrokkenheid te bevorderen.

2.6 FIETSPAD

Identificatie	
Schoolsoort	Voortgezet onderwijs
School/instelling	Albedacollege
Contactpersoon	Mevrouw E. Quist (tel. 010-2584357)
Groep/klas/leerlingen	Leerlingen 17-19 jaar
Docenten/vakken	
Betrokken organisatie (indien van toepassing)	IPP; gemeente Maassluis.

Activiteit Actief Burgerschap	
Thema/titel	Wegwijs op het Gemeentehuis.
Beschrijving activiteiten/project	De leerlingen van het Albedacollege hebben ook in 2002 meegedaan aan dit project en een voorstel ingediend dat gehonoreerd werd. Het betrof de aanleg van een fietspad voor de leerlingen, een voorstel ter bevordering van de verkeersveiligheid van de leerlingen. Ook hierbij waren de leerlingen zeer enthousiast en betrokken.
Mate van initiatief van de leerlingen	Idee is afkomstig van de leerlingen.

Relatie met het onderwijs	
Vorbereiding/begeleiding van de leerlingen (door de school)	De school werkt tijdens de lessen naar dit project toe zodat de leerlingen niet ineens voor het 'blok gezet' worden.
Effecten/resultaten voor het onderwijs (eventueel)	Leerlingen blijven ook bij een volgend project uitgevoerd door andere leerlingen steeds enthousiast en betrokken.

Projectinformatie

Het Instituut voor Publiek en Politiek (IPP) heeft het project 'Wegwijs op het Gemeentehuis' ontwikkeld voor jongeren van 14 tot 19 jaar. Door middel van dit project krijgen leerlingen door het 'zelf bedrijven van politiek' inzicht in politieke en gemeentelijke besluitvormingsprocessen.

De leerlingen gaan op het gemeentehuis de confrontatie aan (gedurende een werkdag van 9.00 uur tot 21.00 uur) met lokale politici, ambtenaren en deskundigen. Hierdoor maken zij kennis met begrippen als democratie, macht, budget, lobby et cetera.

Bij de voorbereiding wordt de school betrokken door het geven van een les over de werking van de gemeente en de rol van lokale politici.

De gemeente die haar medewerking verleent aan het Wegwijsproject stelt een bedrag beschikbaar van € 1.150,- voor de uitvoering van het beste project.

De leerlingen bedenken projectvoorstellen in het kader van een bepaald thema/beleidsterrein ter waarde van het beschikbaar gestelde bedrag. Hoewel het bedrag min of meer vrij te besteden is, zijn er wel enkele voorwaarden aan de besteding verbonden: het project moet passen binnen het gemeentelijk beleid, het moet uitvoerbaar zijn op lokaal niveau, het moet vernieuwend zijn en het algemeen belang dienen en het moet op korte termijn uitvoerbaar zijn.

De leerlingen worden tijdens de Wegwijsdag in 5 à 7 projectgroepen verdeeld. Er is behalve deze projectgroepen ook een persgroep aanwezig die een krant maakt over deze Wegwijsdag. Gedurende de ochtend gaan de leerlingen in gesprek met ambtenaren en belangenorganisaties en 's middags gaan ze een gesprek aan met raadsleden van de verschillende politieke partijen. De leerlingen kunnen vragen stellen over de haalbaarheid van het door hun ingediende projectvoorstel en kunnen de eventuele aanbevelingen overnemen.

's Avonds is er een jeugdraadsvergadering waarin de projectvoorstellen van de verschillende projectgroepen worden gepresenteerd. Deze jeugdraad is samengesteld uit afgevaardigden van de verschillende groepen. De leerlingen moeten tijdens deze vergadering bepalen welk project ter uitvoering wordt aangeboden. 's Avonds wordt tevens de krant gepresenteerd die de persgroep tijdens deze dag heeft gemaakt. De begeleiding van de groepen leerlingen is tijdens de werkdag in handen van getrainde jongeren die politiek interessant vinden. Na de vergadering van de jeugdraad wordt het 'winnende' project ter uitvoering aangeboden. De gemeente zorgt, samen met de leerlingen, voor de uitvoering van dit project.

2.7 GOEDE DOELEN

Identificatie	
Schoolsoort	Voortgezet onderwijs
School/instelling	Revius Lyceum, Doorn
Contactpersoon	Mevrouw I. Verbeek (tel. 0343-412145)
Groep/klas/leerlingen	Verschillend
Docenten/vakken	Afhankelijk van het thema/project
Betrokken organisatie (indien van toepassing)	Afhankelijk van het project: Vaak organisaties met ideële doelstellingen

Activiteit Actief Burgerschap	
Thema/titel	Inzetten voor goede doelen (betrokkenheid en solidariteit met en opkomen voor ontwikkelingsgebieden).
Beschrijving activiteiten/project	<ul style="list-style-type: none"> • Geld inzamelen voor jongeren uit een kindertehuis, medische hulp in ontwikkelingslanden. • Een lesmarathon. • Samenstellen van een lijst van kandidaten voor een lezing (Amnesty). • Deelname aan het NCRV-musicalproject met Kerst. Deze musical wordt door de leerlingen zelf gemaakt.
Mate van initiatief van de leerlingen	Leerlingen nemen vaak initiatief: Organiseren regelmatig activiteiten en dragen zelf ideeën aan voor lezingen en lessen.

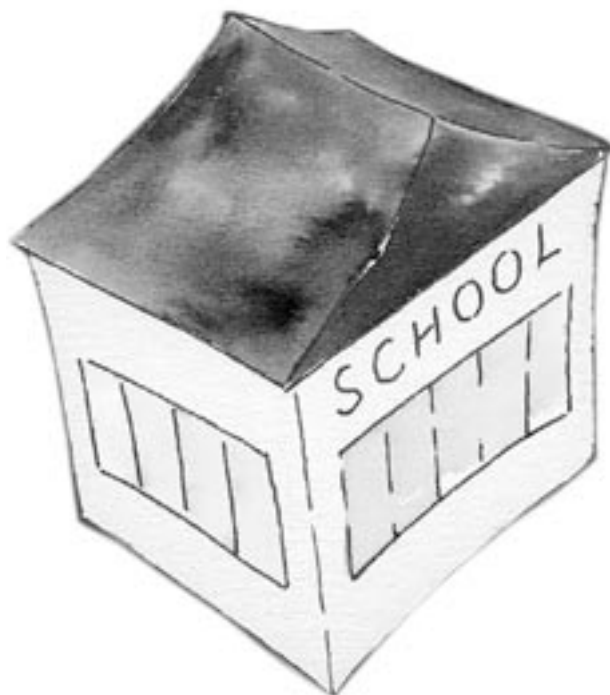
Relatie met het onderwijs	
Vorbereiding/ begeleiding van de leerlingen (door de school)	Lessen worden aangepast aan het thema/project. Ook wordt voorlichting gegeven over het thema. Financiële ondersteuning (startbedrag) bij inzameling.
Effecten/resultaten voor het onderwijs (eventueel)	Leerlingen zijn enthousiast. Veel leerlingen tonen ook buiten de school betrokkenheid en verantwoordelijkheid (relatief veel leerlingen hebben bijvoorbeeld een vakantiebaantje of weekendbaan in een nabijgelegen verzorgingstehuis).

Projectinformatie

Er worden regelmatig acties opgezet rond een goed doel, bijvoorbeeld geld inzamelen voor jongeren uit een kindertehuis, medische hulp in ontwikkelingslanden. Dit gebeurt vaak in samenwerking met een Stichting. De leerlingen krijgen van de school een startbedrag dat ze moeten zien te verhogen door het doen van klusjes ('Heitje voor een Karweitje'). Er is een lesmarathon gehouden (door de klassen 3 t/m 6). Ook hebben de leerlingen een 'nacht voor Kosovo' georganiseerd.

Het initiatief ligt heel vaak bij de leerlingen.

Voor het vak maatschappijleer stellen de leerlingen zelf een lijst samen van (externe) mensen die in aanmerking komen voor het houden van een lezing (bijvoorbeeld Amnesty). Ook doet de school mee aan het jaarlijkse NCRV-musicalproject met Kerst. Deze musical wordt door de leerlingen zelf gemaakt.

2.8 JONG LEERT OUD

Identificatie	
Schoolsoort	MAVO/HAVO/VWO
School/instelling	De Nassau Scholengemeenschap
Contactpersoon	De heer J. Kriens (tel. 076-560174; www.jongleertoud.nl)
Groep/klas/leerlingen	Klassen 3 t/m 6 (leerlingen 15-17 jaar)
Docenten/vakken	Maatschappijleer, informatica
Betrokken organisatie (indien van toepassing)	Vrijwilligerscentrale Breda (mevrouw O. Kroes)

Activiteit Actief Burgerschap	
Thema/titel	Jong leert Oud.
Beschrijving activiteiten/project	Leerlingen geven in hun vrije tijd vijftientig ouderen vijf maal twee uur computerles. De 'cursus' wordt met een examen afgesloten en het diploma wordt door de wethouder uitgereikt. De leerlingen gaan een contract voor zes weken aan met een oudere en zijn zelf verantwoordelijk voor de voortgang van de lessen (bij verhindering moeten zij zelf zorgen voor vervanging).
Mate van initiatief van de leerlingen	De leerlingen melden zich zelf aan als 'lesgever' en nemen zelf verantwoordelijkheid voor de voortgang van zaken.

Relatie met het onderwijs	
Voorbereiding/begeleiding van de leerlingen (door de school)	Er is voor deze cursus met de docent informatica een cursus ontwikkeld die op cd-rom is gezet. De docent maatschappijleer heeft leerlingen benaderd en gepolst over deze vorm van vrijwilligerswerk.
Effecten/resultaten voor het onderwijs (eventueel)	De leerlingen zijn erg enthousiast en bepaalde ideeën over ouderen in het algemeen blijken te worden herzien. Begrip en betrokkenheid worden zeker bevorderd (wederzijds).

Projectinformatie

Dit is ontstaan uit een initiatief van de docent maatschappijleer van de Nassau en de Vrijwilligerscentrale Breda. Bij Gilde de Baronie (vrijwilligerscentrale voor 50+ ers) was een lange wachtlijst voor de internettraining. De Nassau had veel leerlingen die handig zijn met internet en bovendien stond de mediatheek van De Nassau na schooltijd leeg. Het idee ontstond om nu eens andersom te werken: Niet oud leert jong, maar jong leert oud.

De leerlingen werden door de docent persoonlijk benaderd voor medewerking aan dit project. Het blijkt dat wanneer je leerlingen aanspreekt op hun kwaliteiten dit sterk motiveert. Er waren veel enthousiaste aanmeldingen.

De leerlingen geven in hun vrije tijd aan vijftientig ouderen vijf maal twee uur computerles. Deze cyclus wordt met een examen afgesloten en het diploma wordt door de wethouder uitgereikt. De leerlingen gaan een contract voor 6 weken aan met een mevrouw of meneer en zijn zelf verantwoordelijk voor hun taak (bij ziekte moeten zij zelf voor vervanging zorgen). In samenwerking met de docent informatica hebben de leerlingen een cursus ontwikkeld voor de overdracht (deze is ook op cd-rom gezet).

De vrijwilligerscentrale is de aannemer van het project en de school heeft de intermediaire functie inzake de werving van leerlingen. De leerlingen melden zich nu overigens zelf aan. De andere leerlingen zien hoe enthousiast de deelnemende leerlingen zijn en zien ook hoe zij 'belangrijk' zijn (de deelnemende leerlingen drinken koffie in de docentenkamer en mogen zelfstandig gebruik maken van de mediatheek en de leerlingen komen zelfs in de pers) en worden op die manier gestimuleerd tot meedoen.

Door dit project wordt zowel het imago van ouderen als het imago van leerlingen in het algemeen bijgesteld: Het blijkt dat leerlingen tot het inzicht komen dat lang niet alle oudjes suffice, domme mensen zijn en bij de ouderen blijkt ook het beeld dat zij hebben van ongeïnteresseerde, egoïstische jongeren niet te kloppen. Een jongere met een slobberbroek en een piercing blijkt toch een 'lieve jongen' te zijn.

De leerlingen krijgen door deelname aan dit project tevens een idee van het vak leraarschap: Hoe breng je de stof op een goede manier over?

Het project is zo succesvol dat het inmiddels ook door zes andere scholen binnen de gemeente Breda wordt uitgevoerd.

2.9 LEERLINGENPARLEMENT / PLUSLESSEN

Identificatie	
Schoolsoort	Voortgezet onderwijs
School/instelling	Candea College te Duiven
Contactpersoon	De heer P. Meulendijks (0316-281800; p.meulendijks@candea.nl)
Groep/klas/leerlingen	Vanaf klas 2 en hoger
Docenten/vakken	
Betrokken organisatie (indien van toepassing)	Divers, bijvoorbeeld de gemeente.

Activiteit Actief Burgerschap	
Thema/titel	Leerlingen opvoeden tot zelfstandigheid, betrokkenheid bij en verantwoordelijkheid voor de samenleving.
Beschrijving activiteiten/project	<p>Startpositie is: De school en de samenleving. Er is al sinds lange tijd veel contact tussen de gemeente en de school.</p> <p>Vanuit het idee van leerlingenparticipatie is een leerlingenparlement opgericht. Er wordt een referendum gehouden over beleidsvoornemens en deze worden uitgesproken in een 'troonrede'. Het leerlingenparlement beschikt over een speciaal daarvoor ingericht 'parlementslokaal'.</p> <p>Er bestaat ook een jongerensignaleringsnetwerk: De helft van het leerlingenparlement participeert in het Duivens Jongeren Inspraak Orgaan (DJIO).</p> <p>Daarnaast worden er, op eigen initiatief, door leerlingen uit de bovenbouw pluslessen gegeven aan leerlingen uit de onderbouw. De leerlingen krijgen hiervoor een vergoeding en het biedt de school de mogelijkheid om leerlingen enthousiast te maken voor het leraarschap.</p>
Mate van initiatief van de leerlingen	De leerlingen nemen zelf initiatieven waar ook werkelijk iets mee wordt gedaan.

Relatie met het onderwijs	
Vorbereiding/begeleiding van de leerlingen (door de school)	Voorlichting, begeleiding en ondersteuning.
Effecten/resultaten voor het onderwijs (eventueel)	<p>De school vindt de ontwikkeling van de leerling belangrijk.</p> <p>Bij de pluslessen speelt ook het enthousiasmeren voor het leraarsvak een rol.</p> <p>De betrokkenheid van de leerlingen en de mate van het nemen van verantwoordelijkheid worden zeker vergroot. Ook de mate van initiatiefneming (op basis van verantwoordelijkheid) is groot.</p>

Projectinformatie

Het Candea College in Duiven is een school in een groeigemeente. De school heeft een monopoliepositie. Het is de enige school in de omgeving en is nauw verweven met de samenleving.

Startpositie is: De school en de samenleving. Er is al sinds lange tijd veel contact tussen de gemeente en de school.

Vanuit het idee van leerlingenparticipatie is een leerlingenparlement opgericht. Ook met dit parlement onderhoudt de gemeente nauw contact.

Voor de 5-mei-viering wordt door de gemeente met het leerlingenparlement overlegd wie het woord gaat voeren. Ook de Onderwijsinspectie die binnenkort de school bezoekt heeft een gesprek aangevraagd met het leerlingenparlement. Er wordt een referendum gehouden over beleidsvoornemens en deze worden uitgesproken in een 'troonrede'. Het leerlingenparlement beschikt over een speciaal daarvoor ingericht 'parlementslokaal'.

Een voorbeeld van (te vergaand) eigen initiatief was het aanbieden van een petitie door leerlingen aan de burgemeester voor meer huisvestingsmogelijkheden.

Er bestaat ook een jongerensignaleringsnetwerk: De helft van het leerlingenparlement participeert in het Duivens Jongeren Inspraak Orgaan (DJIO).

Daarnaast worden er, op eigen initiatief, door leerlingen uit de bovenbouw pluslessen gegeven aan leerlingen uit de onderbouw. De leerlingen krijgen hiervoor een vergoeding en het biedt de school de mogelijkheid om leerlingen enthousiast te maken voor het leraarschap.

2.10 LEERLINGENRAAD / SCHOOLKRANT

Identificatie	
Schoolsoort	Voortgezet onderwijs
School/instelling	Fivelcollege christelijke scholengemeenschap voor LWOO-IVBO-VBO-mavo-havo-atheneum te Delfzijl.
Contactpersoon	Dhr. Hofstede (tel. 0596-693693)
Groep/klas/leerlingen	
Docenten/vakken	
Betrokken organisatie (indien van toepassing)	
Bron	http://www.fivelcollege.nl/lee.html

Activiteit Actief Burgerschap	
Thema/titel	Leerlingenraad/schoolkrant.
Beschrijving activiteiten/project	<p>Leerlingenraad: Alle locaties hebben een leerlingenraad. Deze bestaat uit een groep leerlingen die de belangen van alle leerlingen van de locatie behartigt. De functie van de leerlingenraad is een adviserende, maar zij heeft wel invloed via de medezeggenschapsraad.</p> <p>De locatie Siddeburen heeft twee Foster Parentkinderen geadopteerd. De maandelijkse termijnen worden betaald met de opbrengst van het voetbalspel.</p>
Mate van initiatief van de leerlingen	In de leerlingenraad hebben de leerlingen een communicatieve rol naar de medeleerlingen en school. Bij de schoolkrant ligt het initiatief geheel bij de leerling.

Relatie met het onderwijs	
Vorbereiding/begeleiding van de leerlingen (door de school)	De leerlingenraad is een intermediaire functie tussen leerling en school.
Effecten/resultaten voor het onderwijs (eventueel)	

Projectinformatie

Alle locaties hebben een leerlingenraad. Deze bestaat uit een groep leerlingen die de belangen van alle leerlingen van de locatie behartigt. In de leerlingenraad zit een leerling uit iedere jaarklas van iedere afdeling. De leerlingenraad behandelt klachten van leerlingen, zorgt voor faciliteiten voor leerlingen, voert overleg over maatregelen die de schoolleiding wil doorvoeren, organiseert Amnesty International schrijfpauzes, houdt enquêtes onder leerlingen en rapporteert de uitslag aan het schoolpersoneel. Zij informeert de leerlingen over zaken die de school betreffen en onderhoudt het contact met allerlei commissies en raden binnen de school. De functie van de leerlingenraad is een adviserende, maar zij heeft wel invloed via de medezeggenschapsraad. De leerlingenraad vergadert één keer per twee of drie weken. Deze vergaderingen zijn openbaar. Het stemrecht is voorbehouden aan de leden van de leerlingenraad. De namen van de zittende leerlingen worden te zijner tijd per locatie meegedeeld.

De locatie Siddeburen heeft indertijd twee Foster Parentkinderen geadopteerd. De maandelijkse termijnen worden betaald met de opbrengst van het voetbalspel.

2.11 LEER ZE VISSSEN

Identificatie	
Schoolsoort	VMBO (basis- en kaderberoepsgerichte leerweg)
School/instelling	TMO-College
Contactpersoon	De heer R. van Pagee (070-3840000; vanpagee@wanadoo.nl)
Groep/klas/leerlingen	Leerlingen 12-17 jaar
Docenten/vakken	Divers (afhankelijk waar aanleiding binnen valt).
Betrokken organisatie (indien van toepassing)	

Activiteit Actief Burgerschap	
Thema/titel	Leer ze vissen.
Beschrijving activiteiten/ project	<p>Wanneer iets fout gaat, dient dat hersteld te worden. In het kader van die zogenaamde 'herstelactiviteiten' wordt er door middel van bijvoorbeeld cirkels (kringgesprekken) aandacht besteed aan het nemen van verantwoordelijkheid voor het eigen gedrag.</p> <p>Van de leerlingen wordt een actieve inbreng verwacht bij deze activiteit. Er zijn verschillende 'cirkels', afhankelijk van de aanleiding (er wordt gebruik gemaakt van de cirkel wanneer dit nodig is). Het is de bedoeling dat leerlingen zich bewust worden van dat wat anders zou moeten en dit ook durven melden: Zichzelf en anderen aanspreken op ongewenst gedrag, de leerlingen betrekken op elkaar en het zoeken naar oplossingen.</p> <p>Er is tevens een (bescheiden) fonds opgezet voor leerlinginitiatieven voor bijvoorbeeld verbetering van het schoolklimaat. Wanneer dit initiatief aan bepaalde criteria voldoet wordt dit gehonoreerd (de uitvoering ligt echter bij de leerling).</p> <p>De leerlingen worden zich bewust van het feit dat zij 'bewoner' zijn van de school en niet een 'toerist', dat wil zeggen: Zij worden zich bewust van de verantwoordelijkheid die ook zij hebben voor de school.</p>
Mate van initiatief van de leerlingen	Er wordt van de leerlingen actieve inbreng verwacht en doordachte initiatieven van de leerlingen worden zo mogelijk gehonoreerd.

Relatie met het onderwijs	
Vorbereiding/begeleiding van de leerlingen (door de school)	De docenten houden door middel van cirkels een evaluatie met de leerlingen van de aanleiding was voor de cirkel.
Effecten/resultaten voor het onderwijs (eventueel)	Meer verantwoordelijkheid en betrokkenheid van de leerling bij zijn school en medeleerlingen.

Projectinformatie

Het betreft een vmbo-school in het centrum van Den Haag. Het is een vmbo-locatie met een basis- en kaderberoepsgerichte leerweg. Veel van de leerlingen zijn van allochtone afkomst. Via het indertijd geïntroduceerde herstelrecht is dit project de school binnengekomen. Wat doe je binnen de school, neem verantwoording voor wat je doet en herstel wanneer iets fout gaat. In eerste instantie moet het probleem gesignaleerd worden en staat het nemen van eigen verantwoordelijkheid voorop: Het zogenaamde 'duikgedrag' moet worden voorkomen. De leerlingen worden zich ervan bewust gemaakt dat zij 'bewoners' van de school zijn. Ze moeten zich betrokken voelen bij de medeleerlingen en ze moeten elkaar onderling kunnen aanspreken op onverantwoordelijk gedrag. Dit is niet gemakkelijk en in eerste instantie vonden de leerlingen dit ook niet leuk.

Door in eerste instantie duidelijk te maken dat gemaakte fouten niet betekenen dat de leerling de gemeenschap moet verlaten maar dat fouten hersteld kunnen worden, wordt het voor de leerlingen makkelijker om voor fouten uit te komen. Openheid wordt daardoor bevorderd en tevens wordt de betrokkenheid naar je omgeving vergroot. Wanneer dit nodig is wordt hiervoor gebruik gemaakt van een zogenaamde cirkel. Hierbij wordt een kringgesprek gehouden waarbij de leerlingen op elkaar worden betrokken en waarbij met en door de leerlingen naar een oplossing wordt gezocht voor het hangende probleem. Er zijn verschillende cirkels (afhankelijk van de aanleiding): Evaluatiecirkel, sfeercirkel (preventief), zorgcirkel (wanneer het fout loopt). Het initiatief van de leerling is verschillend per groep.

Aanvankelijk waren de cirkels opgezet voor ernstige delicten opgezet, maar door het succes van deze cirkels is deze lijn nu ook doorgetrokken naar andere lagen. Leerlingen melden nu ook zonder kringgesprek zaken die aandacht behoeven. Bij verdere ontwikkeling zouden condities kunnen worden verplaatst naar het programma van de leerlingen (zou je in plaats van probleemgestuurd aanbodgestuurd kunnen gaan werken).

Er is een, zij het bescheiden, fonds opgericht waaruit initiatieven van leerlingen gehonoreerd kunnen worden. Leerlingen kunnen hiertoe een idee aanleveren (bijvoorbeeld met betrekking tot verbetering van het schoolklimaat) waarvoor zij een projectvoorstel moeten uitwerken. Als dit voorstel voldoet, kan het project worden goedgekeurd en worden uitgevoerd (door de leerling zelf). Dit kan variëren tot het organiseren van een schoolfeest tot het zelf organiseren van examentraining.

2.12 MAATSCHAPPELIJKE STAGES

Identificatie	
Schoolsoort	Vrije School (VO)
School/instelling	Vrije Scholen Driebergen
Contactpersoon	De heer H. van Renesse (tel. 0343-536060; h.v.renesse@vrijescholen.nl)
Groep/klas/leerlingen	Klas 9 tot en met 12
Docenten/vakken	Afhankelijk van de stageplaats (maatschappijleer, economie et cetera)
Betrokken organisatie (indien van toepassing)	Afhankelijk van de gekozen stageplaats (kan een winkel, een peuterspeelzaal, zorginstelling, fabriek, een politieke omgeving of een instelling als Amnesty zijn).

Activiteit Actief Burgerschap	
Thema/titel	Maatschappelijke stage Vrije Scholen. Thema is divers: Winkelstage, sociale stage, fabrieksstage, stage in instelling volgens gemeenschappelijk ideaal.
Beschrijving activiteiten/project	De Vrije School maakt geen onderscheid tussen primair onderwijs en voortgezet onderwijs, maar telt de klassen door (de brugklas is de 7 ^e klas). In de klassen 9 tot en met 12 loopt de leerling elk schooljaar gedurende twee weken stage. De stages kennen een opbouw die te maken heeft met de leeftijd van de leerling en die past in een mengvorm van economie en maatschappijleer. De leerling moet de stageplaats zelf regelen: Hij/zij schrijft zelf een brief naar de stage-instelling of gaat daar langs om een afspraak te maken. Van elke stage moet de leerling een algemeen (eind)verslag maken en een dagelijks verslag bijhouden. Wanneer de stage is afgerond houdt de leerling een presentatie over deze stage voor de andere leerlingen en ouders. Ook degenen die bij de stage betrokken waren op het stageadres kunnen de presentatie bijwonen.
Mate van initiatief van de leerlingen	De leerling gaat zelf op zoek naar een stageplaats, maakt een algemeen verslag van de stageperiode en houdt een dagboek bij tijdens de stagetijd. Hij interviewt een aantal verschillende 'collega's' (werknemer, directeur, patiënt et cetera). Ter afsluiting houdt de leerling een presentatie over de stage.

Relatie met het onderwijs	
Vorbereiding/begeleiding van de leerlingen (door de school)	De maatschappelijke stage is een vast onderdeel van het leerplan van de Vrije School met als doel inzicht te krijgen in en respect voor diverse soorten arbeid en iedereen die hierbij betrokken is. Tijdens de lessen (vaak een combinatie van vakken) worden de leerlingen door de docenten voorbereid op de stage (door aspecten/onderdelen die de leerlingen tijdens de stage tegenkomen vooraf te behandelen. Ook na de stage wordt een aantal aspecten die met de stage te maken hebben doorgenomen. Gedurende de stage wordt de leerling begeleid door een mentor (voor eventuele bijsturing of opvang).
Effecten/resultaten voor het onderwijs (eventueel)	De resultaten zijn zeer goed en de stage wordt zeer positief beoordeeld.

Projectinformatie

De Vrije School maakt geen onderscheid tussen primair onderwijs en voortgezet onderwijs, maar telt de klassen door (de brugklas is de 7^e klas).

In de klassen 9 tot en met 12 loopt de leerling elk schooljaar gedurende twee weken stage.

In de 9^e klas wordt een winkelstage gehouden: De leerling loopt stage in een winkel (geen supermarkt) waarbij hij wordt geconfronteerd met zaken als relatie met de klant, BTW, reclame, inkoop, marketing, concurrentie. De leerling interviewt verkopers, de directeur van het bedrijf et cetera. Het verslag hiervan wordt opgenomen in het eindverslag.

In de 10^e klas vindt een sociale stage plaats: De leerling loopt dan stage in een instelling waar sprake is van afhankelijkheid (kinderdagverblijf, bejaardentehuis, peuterspeelzaal, zorginstelling). Ook hiervoor zoekt de leerling zelf een stageplaats (eventueel met hulp van de school). Tijdens de stage houdt de leerling ook gesprekken met personeel, bejaarden. Het is de bedoeling dat de leerling ook voorzover mogelijk meedraait in het proces (eten rondbrengen bijvoorbeeld). De leerling wordt zich door een dergelijke stage bewust van 'afhankelijkheidsbeleving'.

In het 11^e jaar doet de leerling een fabrieksstage. Door werkelijk deel te nemen aan het productieproces ontwikkelt de leerling respect voor dit soort werk en de mensen die dit werk willen doen. De leerling maakt tijdens deze stage ook kennis met begrippen als vakbond, CAO et cetera. Ook van deze stage wordt een verslag gemaakt. Wel wordt duidelijk gemaakt dat de leerling de stage op een bepaalde manier doet, dit om duidelijkheid te scheppen naar stagiaires die vanuit het beroepsonderwijs stage lopen.

In het laatste jaar (jaar 12) wordt een stageplaats gezocht in een instelling waar men werkt voor een gemeenschappelijk ideaal (politiek, Amnesty, klooster, Derde Wereldorganisatie), waar men vernieuwend bezig wil zijn.

Tijdens de stage wordt de leerling begeleid door een mentor.

Aan het begin van het schooljaar is het rooster van de stageperiodes bekend zodat de leerlingen de stage kunnen plannen. De stagemomenten zijn wisselend, maar bij maatschappelijke stage wordt rekening gehouden met de planning (een 'zwaardere' stage wordt bijvoorbeeld vóór de zomervakantie gepland).

2.13 MEDIATION / MENTORAAT / LEERLINGENINSPRAAK

Identificatie	
Schoolsoort	Voortgezet onderwijs
School/instelling	Aloysius College, Den Haag
Contactpersoon	Mevrouw R. Hulsbergen (tel. 070-3244400)
Groep/klas/leerlingen	Alle leerlingen
Docenten/vakken	
Betrokken organisatie (indien van toepassing)	Coca-Cola Nederland

Activiteit Actief Burgerschap	
Thema/titel	Leerlingparticipatie: <ul style="list-style-type: none"> • Mediation; • Leerling-mentoraat; • Inspraak leerlingen: klassenraad/leerlingenraad. Campagne ter verbetering van het schoolklimaat.
Beschrijving activiteiten/project	<ul style="list-style-type: none"> • Mediation: Een aantal leerlingen bemiddelen bij conflicten van leerlingen onderling; • Leerlingmentoraat: Bovenbouwleerlingen begeleiden brugklassers • Inspraak leerlingen: De klassenraad komt elke zes weken bijeen om te praten over zaken die de leerlingen van belang vinden of waarvan de schoolleiding graag de mening van de klassenraad hoort; de klassenraad koppelt terug naar de leerlingenraad die maandelijks overleg heeft met de schoolleiding. • Campagne ter verbetering van het schoolklimaat: Tijdens speciale actie- weken worden ergerlijke zaken op een ludieke wijze onder de aandacht gebracht.
Mate van initiatief van de leerlingen	De klassenraad is een initiatief van de leerlingen; de campagne ter verbetering van het schoolklimaat eveneens, zij het dat Coca-Cola Nederland eenmalig ondersteuning heeft gegeven bij gelegenheid van de aftrap voor: 'Houd Holland schoon'.

Relatie met het onderwijs	
Vorbereiding/begeleiding van de leerlingen (door de school)	De leerlingen worden begeleid door verschillende docenten.
Effecten/resultaten voor het onderwijs (eventueel)	Het schoolklimaat verbetert en dat moet de resultaten ook ten goede komen.

Projectinformatie

- Mediation: Een aantal leerlingen (acht) is opgeleid om te bemiddelen bij conflicten van leerlingen onderling.
- Leerlingmentoraat: Bovenbouwleerlingen begeleiden brugklassers: steeds twee bovenbouwleerlingen per klas.
- Inspraak leerlingen: De klassenraad (die bestaat uit klassenvertegenwoordigers) komt elke zes weken bijeen om te praten over zaken die de leerlingen van belang vinden of waarvan de schoolleiding graag de mening van de klassenraad hoort; de klassenraad koppelt terug naar de leerlingenraad die maandelijks overleg heeft met de schoolleiding.
- Campagne ter verbetering van het schoolklimaat: Tijdens speciale actieweken worden ergerlijke zaken op een ludieke wijze onder de aandacht gebracht. Zo zijn er leenfietsen om de leerlingen te leren spullen te delen in plaats van te stelen. Er is een key-cord met de tekst: Breng mij terug naar de heer Zonderop (conciërge) met hetzelfde doel. Er zijn georganiseerde opruimacties van het schoolplein. Er wordt een speciaal vredestekentje gemaakt bij schelden of vechten et cetera.

2.14 MOBIELE VERLICHTING

Identificatie	
Schoolsoort	Voortgezet onderwijs
School/instelling	Albedacollege
Contactpersoon	Mevrouw E. Quist (tel. 010-2584357)
Groep/klas/leerlingen	Leerlingen 16-18 jaar
Docenten/vakken	
Betrokken organisatie (indien van toepassing)	IPP; gemeente Maassluis (mevrouw Y. van Roon, tel. 010-5931706)

Activiteit Actief Burgerschap	
Thema/titel	Wegwijs op het Gemeentehuis
Beschrijving activiteiten/project	In het kader van dit project hebben leerlingen in 2001 een voorstel ingediend voor mobiele verlichting voor fietsers. De leerlingen mochten een bedrag van € 1.150,- hieraan besteden. Dit voorstel is gehonoreerd en uitgevoerd. De leerlingen hebben deze mobiele verlichting (lampjes die aan de kleding bevestigd werd) 's ochtends heel vroeg op een druk kruispunt en op een avond bij een discotheek uitgedeeld. Ook werden er flyers uitgedeeld. De leerlingen waren zeer enthousiast en zeer gemotiveerd.
Mate van initiatief van de leerlingen	Het idee is van de leerlingen afkomstig en zij hebben ook zelf de uitvoering op zich genomen.

Relatie met het onderwijs	
Vorbereiding/begeleiding van de leerlingen (door de school)	De leerlingen werken naar de Gemeentedag toe: De school bereidt hen hierop voor.
Effecten/resultaten voor het onderwijs (eventueel)	Veiligheid is een belangrijk aspect (dit is ook herkenbaar aan de aard van de voorstellen) en leerlingen voelen zich hiervoor ook verantwoordelijk. Na afloop van het project blijken de deelnemers een soort 'ambassadeurs' te zijn voor hun medeleerlingen (enthousiasmeren en betrokken).

Projectinformatie

Het Instituut voor Publiek en Politiek (IPP) heeft het project 'Wegwijs op het Gemeentehuis' ontwikkeld voor jongeren van 14 tot 19 jaar. Door middel van dit project krijgen leerlingen door het 'zelf bedrijven van politiek' inzicht in politieke en gemeentelijke besluitvormingsprocessen.

De leerlingen gaan op het gemeentehuis de confrontatie aan (gedurende een werkdag van 9.00 uur tot 21.00 uur) met lokale politici, ambtenaren en deskundigen.

Hierdoor maken zij kennis met begrippen als democratie, macht, budget, lobby et cetera. Bij de voorbereiding wordt de school betrokken in de vorm van inzichtverstrekking in de werking van de gemeente en de rol van lokale politici door de docent.

De gemeente die haar medewerking verleent aan het Wegwijsproject stelt een bedrag beschikbaar van € 1.150,- voor de uitvoering van het beste project.

De leerlingen bedenken projectvoorstellen in het kader van een bepaald thema/beleidsterrein ter waarde van het beschikbaar gestelde bedrag. Hoewel het bedrag min of meer vrij te besteden is zijn er wel enkele voorwaarden aan de besteding verbonden: het project moet passen binnen het gemeentelijk beleid, het moet uitvoerbaar zijn op lokaal niveau, het moet vernieuwend zijn en het algemeen belang dienen en het moet op korte termijn uitvoerbaar zijn.

De leerlingen worden tijdens de Wegwijsdag in 5 à 7 projectgroepen verdeeld. Er is behalve deze projectgroepen ook een persgroep aanwezig die een krant maakt over deze Wegwijsdag. Gedurende de ochtend gaan de leerlingen in gesprek met ambtenaren en belangenorganisaties en 's middags gaan ze een gesprek aan met raadsleden van de verschillende politieke partijen. De leerlingen kunnen vragen stellen over de haalbaarheid van het door hun ingediende projectvoorstel en kunnen de eventuele aanbevelingen van de forumleden overnemen. 's Avonds is er een jeugdraadsvergadering waarin de projectvoorstellen van de verschillende projectgroepen worden gepresenteerd. Deze jeugdraad is samengesteld uit afgevaardigden van de verschillende groepen. De leerlingen moeten tijdens deze vergadering bepalen welk project ter uitvoering wordt aangeboden. 's Avonds wordt tevens de krant gepresenteerd die de persgroep tijdens deze dag heeft gemaakt. De begeleiding van de groepen leerlingen is tijdens de werkdag in handen van getrainde jongeren die politiek interessant vinden. Na de vergadering van de jeugdraad wordt het 'winnende' project ter uitvoering aangeboden. De gemeente zorgt, samen met de leerlingen, voor de uitvoering van dit project.

2.15 ONTWERPEN STADSBRUG

Identificatie	
Schoolsoort	Voortgezet onderwijs
School/instelling	Kandinsky College, Nijmegen
Contactpersoon	De heer G. Thoonen (tel. 024-3594422)
Groep/klas/leerlingen	Leerlingen brugklas havo/vwo
Docenten/vakken	De heer G. Thoonen (techniekdocent)
Betrokken organisatie (indien van toepassing)	
Bron	De Gelderlander, 23 april 2003

Activiteit Actief Burgerschap	
Thema/titel	Ontwerp nieuwe stadsbrug (meedenken over maatschappelijk probleem)
Beschrijving activiteiten/ project	De leerlingen maken een ontwerp voor een nieuwe stadsbrug. Bij het ontwerpen van een brug moet met verschillende factoren rekening worden gehouden. Niet alleen de constructie van de brug is belangrijk, maar ook de veiligheid van de verkeersdeelnemers, de omgeving van de brug et cetera zijn zaken waarover nagedacht moet worden.
Mate van initiatief van de leerlingen	Leerlingen bedenken zelf een ontwerp voor de brug en voeren dit ontwerp ook uit (miniatuur).

Relatie met het onderwijs	
Vorbereiding/begeleiding van de leerlingen (door de school)	Tijdens de techniekles wordt het thema 'bruggen' behandeld. De leerlingen leren hoe de constructie van een brug kan zijn en de opdracht (het ontwerpen van een stadsbrug) wordt tijdens de lessen uitgevoerd.
Effecten/resultaten voor het onderwijs (eventueel)	Door koppeling theorie-praktijk wordt het (technisch) inzicht bevorderd. De leerlingen leren nadenken over (maatschappelijke) problemen en mogelijke oplossingen daarvan.

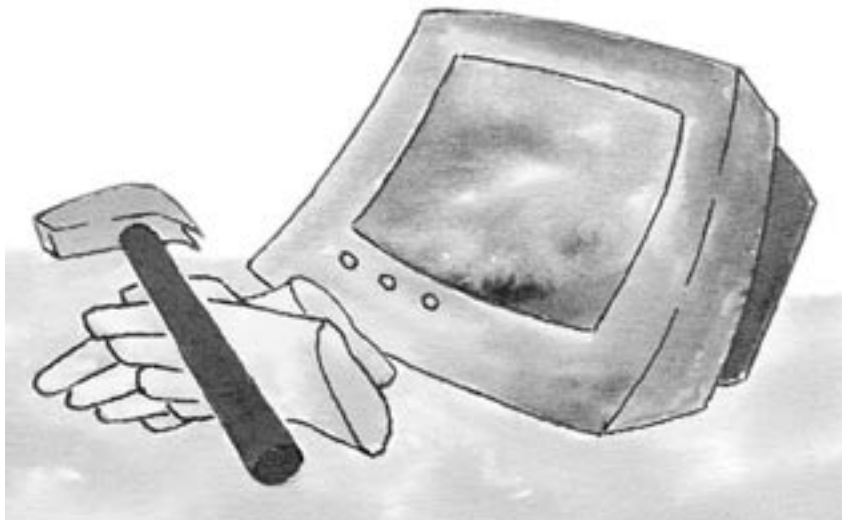
Projectinformatie

In de techniekles staan 'bruggen' ieder jaar op het programma.

Dit jaar is, naar aanleiding van een ontwerpwedstrijd voor een stadsbrug van de gemeente, het Architectuurcentrum Nijmegen en De Gelderlander, dit thema uitgebreider aan de orde gekomen. De leerlingen kunnen meedenken over een maatschappelijk probleem dat de leerlingen kunnen overzien. Bij het ontwerpen van een brug moet met verschillende factoren rekening worden gehouden. Niet alleen de constructie van de brug is belangrijk, maar ook de veiligheid van de verkeersdeelnemers, de omgeving van de brug et cetera zijn zaken waarover nagedacht moet worden.

De leerlingen leren door discussie met elkaar naar aanleiding van hun verschillende 'brugmodellen' hun ideeën te onderbouwen en nieuwe ideeën op te doen. Door koppeling theorie-praktijk wordt het (technisch) inzicht bevorderd. De leerlingen leren nadenken over (maatschappelijke) problemen en mogelijke oplossingen daarvan.

Bron: De Gelderlander, 23 april 2002.

2.16 ROLLATORSOVERSTEEKPLAATS

Identificatie	
Schoolsoort	Voortgezet onderwijs
School/instelling	Kennemercollege (v/h Augustinuscollege)
Contactpersoon	De heer Van Zandvoort (tel. 0251-234150)
Groep/klas/leerlingen	Leerlingen 14-16 jaar
Docenten/vakken	Geschiedenis
Betrokken organisatie (indien van toepassing)	Instituut voor Publiek en Politiek

Activiteit Actief Burgerschap	
Thema/titel	Wegwijs op het Gemeentehuis.
Beschrijving activiteiten/ project	<p>De leerlingen hebben in het kader van dit project een voorstel ingediend (samen met leerlingen van het Berlingh College) voor de aanleg van een oversteekplaats voor rollators ten behoeve van de bewoners van een verzorgingstehuis dat gehonoreerd is.</p> <p>Gedurende een dag hebben de leerlingen meegedraaid op het gemeentehuis om te ervaren hoe besluiten worden genomen (voorbereiding, lobbyen, begroten et cetera). Hierna dienen de leerlingen een voorstel voor een project in waarbij alle genoemde aspecten aan de orde komen. Het winnende voorstel wordt ook uitgevoerd door de gemeente.</p> <p>Bij eerdere deelname door leerlingen van dit college is een voorstel voor blindengeleidepad gehonoreerd.</p> <p>De leerlingen waren erg enthousiast.</p>
Mate van initiatief van de leerlingen	De leerlingen hebben het idee grotendeels zelf aangedragen.

Relatie met het onderwijs	
Vorbereiding/begeleiding van de leerlingen (door de school)	De school heeft voorbereidende lessen georganiseerd om de structuur van de politiek toe te lichten (vak geschiedenis).
Effecten/resultaten voor het onderwijs (eventueel)	Het bewustzijn (politiek) van de leerlingen is sinds deelname aan dit project vergroot.

Projectinformatie

Het Instituut voor Publiek en Politiek (IPP) heeft het project 'Wegwijs op het Gemeentehuis' ontwikkeld voor jongeren van 14 tot 19 jaar. Door middel van dit project krijgen leerlingen door het 'zelf bedrijven van politiek' inzicht in politieke en gemeentelijke besluitvormingsprocessen.

De leerlingen gaan op het gemeentehuis de confrontatie aan (gedurende een werkdag van 9.00 uur tot 21.00 uur) met lokale politici, ambtenaren en deskundigen.

Hierdoor maken zij kennis met begrippen als democratie, macht, budget, lobby et cetera.

Bij de voorbereiding wordt de school betrokken in de vorm van inzichtverstreking in de werking van de gemeente en de rol van lokale politici door de docent.

De gemeente die haar medewerking verleent aan het Wegwijsproject stelt een bedrag beschikbaar van € 1.150,- voor de uitvoering van het beste project.

De leerlingen bedenken projectvoorstellen in het kader van een bepaald thema of beleids-terrein ter waarde van het beschikbaar gestelde bedrag. Hoewel het bedrag min of meer vrij te besteden is zijn er wel enkele voorwaarden aan de besteding verbonden: Het project moet passen binnen het gemeentelijk beleid, het moet uitvoerbaar zijn op lokaal niveau, het moet vernieuwend zijn en het algemeen belang dienen en het moet op korte termijn uitvoerbaar zijn.

De leerlingen worden tijdens de Wegwijsdag in 5 à 7 projectgroepen verdeeld. Er is behalve deze projectgroepen ook een persgroep aanwezig die een krant maakt over deze Wegwijsdag. Gedurende de ochtend gaan de leerlingen in gesprek met ambtenaren en belangenorganisaties en 's middags gaan ze een gesprek aan met raadsleden van de verschillende politieke partijen. De leerlingen kunnen vragen stellen over de haalbaarheid van het door hun ingediende projectvoorstel en kunnen de eventuele aanbevelingen van de forumleden overnemen. 's Avonds is er een jeugdraadsvergadering waarin de projectvoorstellen van de verschillende projectgroepen worden gepresenteerd. Deze jeugdraad is samengesteld uit afgevaardigden van de verschillende groepen. De leerlingen moeten tijdens deze vergadering bepalen welk project ter uitvoering wordt aangeboden. 's Avonds wordt tevens de krant gepresenteerd die de persgroep tijdens deze dag heeft gemaakt. De begeleiding van de groepen leerlingen is tijdens de werkdag in handen van getrainde jongeren die politiek interessant vinden. Na de vergadering van de jeugdraad wordt het 'winnende' project ter uitvoering aangeboden. De gemeente zorgt, samen met de leerlingen, voor de uitvoering van dit project.

2.17 STATIONSPLEIN

Identificatie	
Schoolsoort	VMBO-theoretische leerweg
School/instelling	Aloysius Mavo, Hilversum
Contactpersoon	Mevrouw E. Westendorp (tel. 035 – 6247481)
Groep/klas/leerlingen	Klas 2, verdeeld in groepjes van ongeveer 6 leerlingen
Docenten/vakken	Aardrijkskunde, tekenen en geschiedenis
Betrokken organisatie (indien van toepassing)	<ul style="list-style-type: none"> • Stichting Omgevingseducatie (Initiatiefnemer) • Dudok Centrum (Raadhuis van Hilversum) • Goois Vervoermuseum

Activiteit Actief Burgerschap	
Tthema/titel	Het stationsplein
Beschrijving activiteiten/ project	<p>Doel van het project is het bij de leerlingen bewerkstelligen van inzicht in de factoren die onze leefomgeving bepalen, mede gebaseerd op bronnenonderzoek (onderzoeksvaardigheden); besef van problemen en keuzemogelijkheden op dit terrein; een eigen weloverwogen mening met betrekking tot die keuzemogelijkheden; een actieve houding met betrekking tot het zoeken naar oplossingen (ontwerpvaardigheden).</p> <p>De activiteiten vonden plaats gedurende drie schoolweken.</p> <p>Het stationsplein is in vier delen verdeeld. De leerlingen vergaren (aan de hand van onderzoeksopdrachten) informatie door interviews af te nemen met bezoekers van het stationsplein en de instellingen die ze bezocht hadden. Aan de hand daarvan vormen zij zich een eigen mening over de situatie van vroeger en nu. Vervolgens maken zij aan de hand daarvan een aantal ontwerpschetsen voor een opnieuw ingericht plein.</p> <p>Het eindproduct was de maquette.</p>
Mate van initiatief van de leerlingen	<p>Werkverdeling binnen de groepen doen de leerlingen zelf.</p> <p>Concretiseren van het onderzoek (van hoofdvraag naar deelvragen, enquêtevragen) ligt voor een groot deel bij de leerlingen.</p> <p>Eindwerkstuk (maquette) is groepswerk en gebaseerd op samenwerking.</p>

Relatie met het onderwijs	
Vorbereiding/begeleiding van de leerlingen (door de school)	<p>Vorbereiding van het project (onder andere het leggen van externe contacten en het maken van afspraken met buitenschoolse instellingen).</p> <p>Negen lessen waarin respectievelijk aan de orde kwamen:</p> <p>1^e les: Vorbereiding van de leerlingen</p> <p>2^e - 5^e les: Opzet en uitvoering van het onderzoek</p> <p>6^e - 8^e les: Een maquette maken bij docent tekenen</p> <p>9^e les: Presentatie</p>
Effecten/resultaten voor het onderwijs (eventueel)	<ul style="list-style-type: none"> • Stimulans voor actieve betrokkenheid van de leerlingen bij de kwaliteit van de eigen omgeving; • Betrekking van de buitenschoolse werkelijkheid bij het onderwijs; • Samenhang tussen schoolvakken laten ervaren.

Projectinformatie

Doel van het project

Het bij de leerlingen bewerkstelligen van:

- Inzicht in de factoren die onze leefomgeving bepalen, mede gebaseerd op bronnenonderzoek (onderzoeksvaardigheden);
- Besef van problemen en keuzemogelijkheden op dit terrein;
- Een eigen weloverwogen mening met betrekking tot die keuzemogelijkheden;
- Een actieve houding met betrekking tot het zoeken naar oplossingen (ontwerpvaardigheden).

Activiteiten (drie schoolweken)

- Wij hadden het stationsplein in vier delen verdeeld. De voorkant van het stationsplein naar de stad toe, het stationsplein, het station en de achterkant van het station. Deze verdeling was binnen alle tweede klassen hetzelfde.
- De leerlingen vergaarden (aan de hand van onderzoeksopdrachten) informatie door interviews af te nemen met bezoekers van het stationsplein en de instellingen die ze bezocht hadden.
- Aan de hand daarvan vormden de leerling een eigen mening over de situatie van vroeger en nu. Vervolgens maakt de leerling aan de hand daarvan een aantal ontwerpschetsen voor een opnieuw ingericht plein.
- Het eindproduct was de maquette.

Verdeling over de vakken

- Voor geschiedenis keken de leerlingen naar de historie van het plein.
- Bij aardrijkskunde keken ze naar de infrastructuur, de ruimtelijke ordening en het voorzieningen niveau van het plein en het station.
- Bij tekenen hebben ze een maquette gemaakt voorafgegaan door een aantal schetsen.

2.18 STERREWERELD

Identificatie	
Schoolsoort	Voortgezet onderwijs
School/instelling	
Contactpersoon	De heer C. Vaneker, Universiteit Twente (tel. 053-4895645)
Groep/klas/leerlingen	Leerlingen uit de hoogste klassen vwo
Docenten/vakken	Management & organisatie, informatica, economie
Betrokken organisatie (indien van toepassing)	Universiteit Twente
Bron	http://www.utwente.nl/nieuws/pers/cont_03-019.doc/ website Sterrekind: www.sterrewereld.nl

Activiteit Actief Burgerschap	
Thema/titel	Ontwerpen nieuwe ideeën website voor zieke kinderen
Beschrijving activiteiten/ project	Leerlingen van de hoogste klas van het vwo kunnen meedoen aan een prijsvraag voor een uitbreiding of verbetering van de Sterrewereld, de internetgemeenschap voor zieke kinderen en jongeren. De prijsvraag is uitgeschreven door de opleiding Bedrijfsinformatietechnologie van de Universiteit Twente. De winnaars werken met elkaar hun ideeën uit tijdens een weekend op de campus en bieden de Stichting Sterrekind een concreet voorstel aan.
Mate van initiatief van de leerlingen	De leerlingen denken mee met de Stichting Sterrekind en leveren hun bijdrage individueel.

Relatie met het onderwijs	
Vorbereiding/begeleiding van de leerlingen (door de school)	De prijsvraag past bij de vakken Management & organisatie, informatica en economie.
Effecten/resultaten voor het onderwijs (eventueel)	De prijsvraag kan als verdiepingsopdracht dienen, als basis voor profielopdrachten of als loopbaanoriëntatie.

Projectinformatie

De interactieve gemeenschap op internet Sterrewereld, waar langdurig zieke kinderen en jongeren met elkaar kunnen communiceren, is een initiatief van de Stichting Sterrekind. Deze internetgemeenschap kan nog op worden uitgebreid en verbeterd en daartoe heeft de opleiding Bedrijfsinformatietechnologie (BIT) van de Universiteit Twente, die dit jaar tien jaar bestaat, een prijsvraag uitgeschreven voor scholieren uit de hoogste klassen van het vwo.

Het gaat om ideeën omtrent verbetering op het organisatorische en technische vlak. De inzenders van de beste ideeën krijgen tijdens een geheel verzorgd weekend op de campus de gelegenheid om, in samenwerking met elkaar, hun ideeën uit te werken en een concreet voorstel aan te bieden aan de Stichting Sterrekind. Zij kunnen ook genieten van alle sport- en culturele faciliteiten op de campus en maken ter afsluiting een concert mee van Bløf tijdens de Open Dag Plus van de Universiteit Twente op 24 mei.

Ook kunnen er prijzen worden gewonnen (PDA, MP3-speler of een webcam). De prijsvraag kan als basis dienen voor een profielwerkstuk, loopbaanoriëntatie of als verdiepingsopdracht. Ook kan individueel worden ingezonden.

2.19 STILZITTEN IS NIKS

Identificatie	
Schoolsoort	VMBO
School/instelling	Scholengemeenschap G. van Hogendorp te Rotterdam
Contactpersoon	De heer A. Tavenier, tel. 010-4764956, e-mail: atavenier@gkh.nl
Groep/klas/leerlingen	Leerlingen van 14-15 jaar (eind 2e jaar)
Docenten/vakken	
Betrokken organisatie (indien van toepassing)	Stap, diverse instanties waar 'stage' kan worden gelopen.

Activiteit Actief Burgerschap	
Thema/titel	Vrijwilligerswerk: Speeltuin, bejaardenhuis, gehandicapten, dierenambulance et cetera.
Beschrijving activiteiten/project	Helpen bij paardrijden met gehandicapte kinderen, opknappen van schip in een haven, spelletjes organiseren voor bejaarden in bejaardenhuis, meegaan met een dierenambulance et cetera.
Mate van initiatief van de leerlingen	Zoveel mogelijk: zelf adres kiezen en contact opnemen en regelen. Adressen aangeleverd door Stap (vrijwilligersvacaturebank in Rotterdam), leerlingen moeten zelf naar aanleiding hiervan actie ondernemen.

Relatie met het onderwijs	
Vorbereiding/begeleiding van de leerlingen (door de school)	Begeleiding bij het regelen/maken van een 'stageplaats'. In eerste instantie doen de leerlingen het zelf, maar bij slechte ingang/bereikbaarheid is ondersteuning wel nodig.
Effecten/resultaten voor het onderwijs (eventueel)	Zeer goed, mits wel begeleiding vanuit de school. N.B. Het betreft een achterstandsschool en veel leerlingen hebben begeleiding nodig voor het regelen van een activiteit.

Projectinformatie

In de afgelopen twee jaar gingen tweedeklassers van de scholengemeenschap G.K. van Hogendorp in Rotterdam gedurende enkele dagdelen per week naar een vrijwilligersorganisatie. Het meedraaien van de leerlingen bij de diverse vormen van vrijwilligerswerk verliep in het algemeen heel goed. Aan deze stages wordt door leerlingen in de leeftijd van 14-15 jaar deelgenomen (eind 2e jaar).

Het betreft een achterstandsschool en bij problemen (bijvoorbeeld bij de aanmelding) was ondersteuning c.q. begeleiding door de school soms wel nodig om vastlopen te voorkomen. Adressen voor 'stages' worden aangeleverd door Stap (een vrijwilligersvacaturebank in Rotterdam) en waren heel divers. Deze varieerden van een speeltuinvereniging, bejaardenhuizen, jongerenwerk, dierenambulance tot paardrijden van gehandicapte kinderen en het helpen bij het opknappen van een schip dat in de haven lag.

De activiteiten waren ook zeer verschillend, afhankelijk van de stageplaats. De leerlingen liepen de hele dag mee en hielpen daar waar het nodig was. In het bejaardenhuis hielpen leerlingen mee bij het organiseren van en meedoen aan spelletjes met bejaarden.

De duur van de stage mochten de leerlingen zelf bepalen, maar deze moest minimaal 10 uur en mocht maximaal 15 uur in beslag nemen (onder verantwoording van de school).

Het initiatief voor aanmelding lag bij de leerlingen: Zij moesten zelf een adres kiezen en contact opnemen om zich aan te melden voor de stage.

Van de stage hoefde geen verslag te worden gemaakt.

Na afloop van de stages bleken de leerlingen een positievere attitude te hebben ten opzichte van vrijwilligerswerk.

De bovengenoemde activiteiten zijn bevorderlijk voor de sociale ontwikkeling van leerlingen en in het kader daarvan overweegt de school om in de toekomst met dit soort activiteiten door te gaan.

2.20 VERTROUWENSLEERLINGEN

Identificatie	
Schoolsoort	VMBO
School/instelling	Vader Rijn College, Utrecht
Contactpersoon	Mevrouw A.D. Steijn (tel. 030-2646100)
Groep/klas/leerlingen	Leerlingen vanaf klas 2
Docenten/vakken	
Betrokken organisatie (indien van toepassing)	

Activiteit Actief Burgerschap	
Thema/titel	Vertrouwensleerlingen.
Beschrijving activiteiten/project	De vertrouwensleerling wordt ingezet bij problemen (conflicten, pesten et cetera) van medeleerlingen. Dit gebeurt op verzoek van een leerling of op verzoek van de coördinator, mentor of docent. Er wordt gewerkt volgens een stappenplan. De leerlingen brengen geen advies uit, maar proberen bij een conflict de partijen tot een oplossing te stimuleren. Bij andere problemen kan de vertrouwensleerling doorverwijzen naar een vertrouwenspersoon.
Mate van initiatief van de leerlingen	Leerlingen voeren zelf de gesprekken met leerlingen, stimuleren partijen tot oplossing van het probleem (bij conflict) en verwijzen zonedig naar een vertrouwenspersoon).

Relatie met het onderwijs	
Vorbereiding/begeleiding van de leerlingen (door de school)	De vertrouwensleerlingen maken deel uit van het schoolprogramma. De leerlingen voeren de gesprekken tijdens de lessen en maken voor deze gesprekken gebruik van een klaslokaal. De leerlingen ontvangen ook een certificaat na het volgen van de training voor vertrouwensleerling.
Effecten/resultaten voor het onderwijs (eventueel)	De sfeer binnen de school wordt verbeterd, het veiligheidsgevoel wordt vergroot, er vinden minder snel escalaties van problemen plaats. Dit alles komt de kwaliteit van het onderwijs ten goede.

Projectinformatie

Er wordt sinds een aantal jaren gewerkt met vertrouwensleerlingen. De vertrouwensleerlingen zijn onderdeel van het (doorlopende) project 'School en veiligheid'.

Aan het eind van het eerste schooljaar mogen de leerlingen zich opgeven als brugklasbegeleiders. Wanneer ze dit goed hebben gedaan en vertrouwensleerling willen worden moeten de leerlingen een sollicitatiebrief schrijven en wordt er een sollicitatiegesprek gehouden. Om in aanmerking te komen voor het 'vertrouwensleerlingschap' is motivatie heel belangrijk. Ook luistervaardigheden en inlevingsgevoel zijn belangrijke eigenschappen.

De leerlingen krijgen een training in het tweede jaar en ontvangen ter afronding hiervan een certificaat (dit wordt uitgereikt door de directeur van de school). De vertrouwensleerlingen blijven vertrouwensleerling gedurende het derde en vierde schooljaar.

In totaal zijn er ongeveer 14 vertrouwensleerlingen binnen de school.

De vertrouwensleerlingen worden ingezet bij een probleem op verzoek van de leerling zelf, een docent of de coördinator van de vertrouwensleerlingen. Er wordt gewerkt volgens een stappenplan. Dit protocol beschrijft neutraliteit van de vertrouwensleerling, vertrouwelijke aspect, handelwijze et cetera).

De leerlingen brengen geen advies uit: Zij proberen de partijen (bij een conflict) bij elkaar te brengen om gezamenlijk tot een oplossing te komen en bewaken dit proces. Bij andere problemen zoals pesten of problemen in de privé-sfeer hebben de vertrouwensleerlingen een verwijzende (en signalerende) rol. Zij adviseren de leerling contact op te nemen met een vertrouwenspersoon. De gesprekken vinden tijdens de lessen plaats in een klaslokaal. De casus kan nabesproken worden met de coördinator van de vertrouwensleerlingen.

Ook tijdens het derde en vierde schooljaar worden tussentijds gesprekken gehouden tussen de vertrouwensleerlingen en de coördinator om de betrokkenheid te 'onderhouden'.

De vertrouwensleerlingen hebben een voorbeeldfunctie op school en kunnen daarop ook worden aangesproken. De leerlingen die vertrouwensleerling zijn, blijken een enthousiasmerende invloed te hebben op hun medeleerlingen: Er is een blijvende animo voor de functie van vertrouwensleerling.

Doordat escalaties van problemen beduidend verminderen door de aanwezigheid van vertrouwensleerlingen wordt de sfeer en het gevoel van veiligheid op school verbeterd, hetgeen ook zijn weerslag heeft op het onderwijs.

Vertrouwensleerlingen hebben een driedelige functie:

- 1 hulp voor de medeleerlingen;
- 2 het ontwikkelen van sociale vaardigheden bij de vertrouwensleerling;
- 3 signalerende functie voor de school en het beperken of voorkomen van escalatie van problemen en het bevorderen van een goed schoolklimaat.

2.21 VRIJWILLIGERSWERK 'GUIDO BEREIKT 'T'

Identificatie	
Schoolsoort	VMBO
School/instelling	Scholengemeenschap Guido de Bres, Amersfoort,
Contactpersoon	De heer M. Drogd (tel. 033-4640520)
Groep/klas/leerlingen	Leerlingen uit de vierde klas
Docenten/vakken	Vakoverstijgend/maatschappijleer, godsdienst, beroepsgerichte vakken
Betrokken organisatie (indien van toepassing)	Matchpoint en diverse organisaties in en om Amersfoort (verzorgings- tehuizen, buurthuizen, patiëntenvereniging, Sinterklaascomité et cetera).

Activiteit Actief Burgerschap	
Thema/titel	'Guido bereikt 't' / vrijwilligerswerk
Beschrijving activiteiten/ project	De school heeft het in samenwerking met de Amersfoortse vrijwilligers- organisatie een project 'Vrijwilligerswerk' georganiseerd. Er waren 24 projecten waarop leerlingen zich konden inschrijven. Er waren 240 leerlingen actief gedurende drie dagen. De activiteiten waren zeer verschillend en varieerden van activiteiten in verzorgingshuizen (wandelen met bewoners bijvoorbeeld) tot activiteiten met betrekking tot het opschonen van de stad, voorbereiden van verhuizing van de wereldwinkel, opknappen van een midgetgolfbaan van het tehuis van de Symforagroep Zon en Schild en het meehelpen maken van een omheining voor de kinderboerde- rij.
Mate van initiatief van de leerlingen	In de voorbereiding mogen de leerlingen ook zelf projecten aandragen waar zij werk willen verrichten. De leerlingen leggen zelf contact met de organisatie.

Relatie met het onderwijs	
Vorbereiding/begeleiding van de leerlingen (door de school)	Tijdens de lessen komt er een gastdocent van Matchpoint om het principe van vrijwilligerswerk toe te lichten en worden de door de leerlingen bedachte projecten geïnventariseerd. Op een oudervoorlichtingsavond komt het project ook aan de orde en worden de ouders uitgenodigd om mee te draaien als begeleider.
Effecten/resultaten voor het onderwijs (eventueel)	De kracht van het project lag voor een groot deel in de buitenschoolse begeleiding. Het waren geen docenten die het project begeleidden, maar buitenstaanders. Leerlingen associëren werk onder leiding van een docent als schoolwerk. Omdat er nu voor hen vreemde mensen bij betrokken waren hadden de leerlingen deze associatie niet bij het deelnemen aan de activiteiten.

Projectinformatie

Het afgelopen jaar is er met de vierde klassen naast twee vormingsdagen ook drie dagen een project vrijwilligerswerk gehouden. Het was in 2001 de eerste keer dat dit gedaan werd. Dit vrijwilligerswerk werd begeleid door ouders en gepensioneerde collega's. De school heeft het in samenwerking met de Amersfoortse vrijwilligersorganisatie georganiseerd. Er waren 24 projecten waarop leerlingen zich konden inschrijven. Er waren 240 leerlingen actief gedurende drie dagen. De activiteiten waren zeer verschillend en varieerden van activiteiten in verzorgingshuizen (wandelen met bewoners bijvoorbeeld) tot activiteiten met betrekking tot het opschonen van de stad, voorbereiden van verhuizing van de wereldwinkel, opknappen van een midgetgolfbaan van het tehuis van de Symforagroep Zon en Schild en het meehelpen maken van een omheining voor de kinderboerderij.

In de voorbereiding mogen de leerlingen ook zelf projecten aandragen waar zij werk willen verrichten. Via Matchpoint en de school worden dan de contacten gelegd. De school regelt dan dat leerlingen op het project worden geplaatst. De leerlingen leggen zelf contact met de organisatie.

Dit jaar is er een eerste voorbereiding geweest. Tijdens de lessen komt er een gastdocent van Matchpoint om het principe van vrijwilligerswerk toe te lichten en worden de door de leerlingen bedachte projecten geïnventariseerd. Op een oudervoorlichtingsavond komt het project ook aan de orde en worden de ouders uitgenodigd om mee te draaien als begeleider. De leerlingen kunnen kiezen uit een project en leggen dan zelf contact met de organisatie. Daar zijn ze vervolgens drie dagen aan het werk.

Het is belangrijk om jongeren in aanraking te brengen met vrijwilligerswerk omdat dat heel vormend is voor hen. Het is voor jongeren heel belangrijk om ook iets te doen dat geen geld, maar dankbaarheid oplevert. Dit laatste is niet vanzelfsprekend: Veel leerlingen vragen in eerste instantie wat iets oplevert. Het is een taak van de ouders en school om leerlingen kennis te laten maken met het belangeloos doen van activiteiten voor anderen. De kracht van het project lag voor een groot deel in de buitenschoolse begeleiding. Het waren geen docenten die het project begeleidden, maar buitenstaanders. Leerlingen associëren werk onder leiding van een docent als schoolwerk. Omdat er nu voor hen vreemde mensen bij betrokken waren hadden de leerlingen deze associatie niet bij het deelnemen aan de activiteiten.

2.22 WIJKGERICHT WERKEN

Identificatie	
Schoolsoort	VMBO (theoretische leerweg)
School/instelling	G.S. Jan van Brabant te Helmond
Contactpersoon	De heer T. Scheepers (tel. 0492-510306; m_scheepers@chello.nl)
Groep/klas/leerlingen	Divers
Docenten/vakken	Verscheidend
Betrokken organisatie (indien van toepassing)	Afhankelijk van activiteiten (verpleegcentrum, basisscholen, gehandicapten), activiteiten in de wijk.

Activiteit Actief Burgerschap	
Thema/titel	Wijkgericht werken: Bevorderen van de sociale competentie van jongeren en hun deelname aan voorzieningen en sociale verbanden (= sociale binding) in buurt en onderwijs.
Beschrijving activiteiten/ projectwww	<p>Momenteel doen een twintigtal leerlingen mee aan verschillende activiteiten buiten de school zoals het voorlezen van de krant aan slechtziende oudere mensen, activiteiten met gehandicapten en naschoolse opvang in basisscholen. Er ontstaan ook zelfstandige activiteiten naar aanleiding van de oorspronkelijke 'taak'. Zo is er een discussie over pesten binnen een aantal scholen op gang gebracht als gevolg van leerlingeninitiatief.</p> <p>Ook met betrekking tot het onderwijs zelf kunnen de leerlingen ideeën inbrengen: als het een goed idee is wordt het ook uitgevoerd. Tutoring van de bovenbouw aan de onderbouw (met betrekking tot vrijetijdsactiviteiten, bijvoorbeeld dansen) vindt ook plaats. Leerlingen doen hierbij ook ervaring op inzake de omgang met andere leerlingen en de benadering c.q. oplossing van een probleem. De lessen zijn in principe niet aangepast op de activiteiten, maar in de praktijk worden ze wel ingepast. Het ideaalplaatje is contextleren. Binnenkort wordt er in het Tienerhuis een speciale dag gehouden 'Wat mag en wat kan' waarvoor 15 maatschappelijke organisaties (waaronder een wijkagent en een leerplichtambtenaar) zijn uitgenodigd. Deze dag is georganiseerd door de leerlingen en omvat een kennismakingsronde, interviews, workshops.</p>
Mate van initiatief van de leerlingen	De leerlingen brengen zelf ideeën in voor activiteiten in en buiten de school (goede ideeën worden ook werkelijk uitgevoerd door de leerlingen).

Relatie met het onderwijs	
Vorbereiding/begeleiding van de leerlingen (door de school)	Hoewel de lessen niet op de activiteiten zijn toegespitst worden de activiteiten wel bij de lessen betrokken. Ook hebben de leraren een ondersteunende rol bij de inbreng van lesideeën van leerlingen. Zij helpen bij het nadenken hierover en voeren goede ideeën ook werkelijk uit.
Effecten/resultaten voor het onderwijs (eventueel)	Leerlingen voelen zich meer betrokken en verantwoordelijk voor het onderwijs en medeleerlingen.

Projectinformatie

In 1998 heeft deze school besloten om het thema wijkgerichtheid als speerpunt voor vernieuwing en verbetering van het onderwijs te kiezen.

Bij het wijkgericht werken zijn de begrippen 'sociale competentie' en 'sociale binding' van groot belang. Onder sociale competentie wordt verstaan: Het maken van bewuste en verantwoorde keuzes met het oog op de eigen ontwikkeling en die van andere mensen en van de omgeving. Met sociale binding wordt bedoeld het kunnen leggen en onderhouden van sociale banden. Ter bevordering van het wijkgericht werken worden onder andere de volgende activiteiten ontwikkeld: Het bevorderen van contextrijk onderwijs; het stimuleren van participatie van jongeren in relatie tot opvang- en vrijetijdsvoorzieningen. Op basis van het, uit Engeland afkomstige, International Award for young people doen momenteel een twintigtal leerlingen mee aan verschillende activiteiten buiten de school zoals het voorlezen van de krant aan slechtziende oudere mensen, activiteiten met gehandicapten en naschoolse opvang in basisscholen.

De leerlingen verrichten deze activiteiten in hun vrije tijd en willen vaak doorgaan na afloop. Er ontstaan ook zelfstandige activiteiten naar aanleiding van de oorspronkelijke 'taak'. Zo is er een discussie over pesten binnen een aantal scholen op gang gebracht door de opvoering van een toneelstuk, hetgeen een eigen initiatief was van een aantal leerlingen die zelf stuk hebben geschreven, zelf hebben gezocht naar een gezelschap die het zou opvoeren en zelf scholen benaderd hebben.

Ook met betrekking tot het onderwijs zelf kunnen de leerlingen ideeën inbrengen. Als het een goed idee is wordt het ook uitgevoerd. Tutoring van de bovenbouw aan de onderbouw met betrekking tot vrijetijdsactiviteiten, bijvoorbeeld dansen) vindt ook plaats. Leerlingen doen hierbij ook ervaring op inzake de omgang met andere leerlingen en de benadering c.q. oplossing van een probleem. De lessen zijn in principe niet aangepast op de activiteiten, maar in de praktijk worden ze wel ingepast. Het ideaalplaatje is contextleren.

Er worden lijsten ontwikkeld voor leuke ideeën: Een leerling komt met een idee en dit idee wordt via een bemiddelaar (drie speciaal daarvoor aangewezen jonge leerkrachten) handen en voeten gegeven en door de leerling zelf uitgewerkt.

Binnenkort wordt er in het Tienerhuis een speciale dag gehouden 'Wat mag en wat kan' waarvoor 15 maatschappelijke organisaties (waaronder een wijkagent en een leerplicht-ambtenaar) zijn uitgenodigd. Deze dag is georganiseerd door de leerlingen en omvat een kennismakingsronde, interviews, workshops.

2.23 ZORGWEEK

Identificatie	
Schoolsoort	Dalton Den Haag
School/instelling	Scholengemeenschap havo/vmbo/vwo
Contactpersoon	De heer G. Kokken (tel. 070-3689890)
Groep/klas/leerlingen	Leerlingen havo-4
Docenten/vakken	Maatschappijleer
Betrokken organisatie (indien van toepassing)	Diverse zorginstellingen

Activiteit Actief Burgerschap	
Thema/titel	Daltonzorgweek
Beschrijving activiteiten/project	<p>De leerlingen lopen gedurende 1 week mee in een zorginstelling en worden hiervoor een week vrijgeroosterd van de lessen.</p> <p>Na voorbereiding door de school schrijven de leerlingen zelf sollicitatiebrieven, maken afspraken en houden een verslag bij gedurende de week.</p> <p>In principe lopen de leerlingen volledig mee in het werkschema van het reguliere personeel op de werkplek.</p> <p>Ter voorbereiding zijn de leerlingen dit jaar een dag naar de Haagse Hogeschool geweest en hebben daar praktische lessen gevolgd (zoals voedingsleer).</p> <p>De leerlingen gaan vaak in tweetallen of hooguit drietallen naar een stageplek.</p>
Mate van initiatief van de leerlingen	Leerlingen schrijven sollicitatiebrief, maken afspraken voor deelname aan de activiteiten.

Relatie met het onderwijs	
Vorbereiding/begeleiding van de leerlingen (door de school)	Vorbereiding op de stageplek tijdens de lessen maatschappijleer of tijdens de mentorlessen.
Effecten/resultaten voor het onderwijs (eventueel)	Niet echt gemeten. Het overgrote deel van leerlingen is wel erg enthousiast na afloop van de stage (willen dit werk soms als bijbaantje). De leerlingen krijgen beter zicht op mensen en ook een beter beeld van beroepen in de zorgsector.

Projectinformatie

Sinds 11 jaar vindt er ieder jaar een stageweek plaats in een instelling in de zorgsector.

Het doel van deze stage is de leerlingen besef bij te brengen van wat er in de maatschappij gebeurt.

De leerlingen van de vierde klas havo lopen gedurende één week mee in een zorginstelling: Verpleeghuis, verzorgingshuis, dagactiviteitencentrum, ziekenhuis, psychiatrische instelling, manege voor gehandicapten, tyttschool et cetera. De leerlingen gaan meestal in tweetallen of in drietallen naar een instelling. De leerlingen worden voor deze stage een week vrijgeroosterd van de lessen.

Na voorbereiding door de school schrijven de leerlingen zelf sollicitatiebrieven, maken afspraken en houden een verslag bij gedurende de week. In principe lopen de leerlingen volledig mee in het werkschema van het reguliere personeel op de werkplek.

Tijdens de lessen maatschappijleer of tijdens de mentorlessen worden de leerlingen voorbereid op de stageplaats.

Ter voorbereiding zijn de leerlingen dit jaar een dag naar de Haagse Hogeschool geweest en hebben daar praktische lessen gevolgd (zoals voedingsleer).

Na afloop van de week zijn de meeste leerlingen zeer enthousiast (sommigen blijven dit werk als bijbaantje doen).

Door deze 'stage' krijgen de leerlingen beter zicht op wat werken in de zorg inhoudt.

Ook wordt het beeld dat leerlingen van mensen hebben vaak in positieve zin bijgesteld.

Vanwege het succes wordt het tot op heden ieder jaar herhaald.

OVERIGE INITIATIEVEN

1 Wereldschool

Wereldschool is een project voor het primair onderwijs dat volgens de methode van ‘School zonder Racisme’ (voor het voortgezet onderwijs) werkt.

Het LBR (Landelijk Bureau ter bestrijding van Rassendiscriminatie) coördineert dit project en geeft zowel inhoudelijke als praktische ondersteuning (Wereldschool informatiekapper). Het doel van het project is dat elke leerling zich thuis voelt op school, ongeacht verschil in herkomst, cultuur of huidkleur.

Wereldschool is een hulpmiddel voor leerkrachten bij het tegengaan van pesten, discriminatie en racisme, vooroordelen en voor het bevorderen van veiligheid op school. Een school, die Wereldschool wordt, ondertekent een verklaring dat de school gedrag zoals bedreiging, pesten, uitsluiting en achterstelling verbiedt. Daarnaast wordt bij een Wereldschool een bordje ‘Wereldschool’ opgehangen.

Minstens één maal per jaar organiseert de Wereldschool een Wereldschoolactiviteit. Elk jaar wordt door het LBR een Wereldschoolprijs uitgereikt voor een activiteit die bedacht is door een school en die ter navolging door andere scholen kan worden uitgevoerd. Als prijs wordt de activiteit door het LBR beschreven, vormgegeven en onder de Wereldscholen verspreid.

Als Wereldschool kan de school gebruik maken van enkele voorzieningen zoals begeleiding door het infoteam van het LBR, ondersteuning en advies bij de organisatie van een manifestatie, aanvullingen van de informatiekapper, studie- en ontmoetingsdagen voor leerkrachten van andere Wereldscholen, Toegang tot het documentatiecentrum van het LBR et cetera.

http://www.lbr.nl/wereldschool/ws_info.html

2 Wegwijs op het Gemeentehuis

Het Instituut voor Publiek en Politiek (IPP) heeft het project ‘Wegwijs op het Gemeentehuis’ ontwikkeld voor jongeren van 14 tot 19 jaar. Door middel van dit project krijgen leerlingen door het ‘zelf bedrijven van politiek’ inzicht in politieke en gemeentelijke besluitvormingsprocessen.

De leerlingen gaan op het gemeentehuis de confrontatie aan (gedurende een werkdag van 9.00 uur tot 21.00 uur) met lokale politici, ambtenaren en deskundigen.

Hierdoor maken zij kennis met begrippen als democratie, macht, budget, lobby et cetera.

Bij de voorbereiding wordt de school betrokken door het geven van een les over de werking van de gemeente en de rol van lokale politici.

De gemeente die haar medewerking verleent aan het Wegwijsproject stelt een bedrag beschikbaar van € 1.150,- voor de uitvoering van het beste project.

De leerlingen bedenken projectvoorstellen in het kader van een bepaald thema/ beleidsterrein ter waarde van het beschikbaar gestelde bedrag. Hoewel het bedrag min of meer vrij te besteden is, zijn er wel enkele voorwaarden aan de besteding verbonden: het project moet passen binnen het gemeentelijk beleid, het moet uitvoerbaar zijn op lokaal niveau, het moet vernieuwend zijn en het algemeen belang dienen en het moet op korte termijn uitvoerbaar zijn.

De leerlingen worden tijdens de Wegwijsdag in 5 à 7 projectgroepen verdeeld. Er is behalve deze projectgroepen ook een persgroep aanwezig die een krant maakt over deze Wegwijsdag. Gedurende de ochtend gaan de leerlingen in gesprek met ambtenaren en belangenorganisaties en 's middags gaan ze een gesprek aan met raadsleden van de verschillende politieke partijen. De leerlingen kunnen vragen stellen over de haalbaarheid van het door hun ingediende projectvoorstel en kunnen de eventuele aanbevelingen overnemen. 's Avonds is er een jeugdraadsvergadering waarin de projectvoorstellen van de verschillende projectgroepen worden gepresenteerd. Deze jeugdraad is samengesteld uit afgevaardigden van de verschillende groepen. De leerlingen moeten tijdens deze vergadering bepalen welk project ter uitvoering wordt aangeboden. 's Avonds wordt tevens de krant gepresenteerd die de persgroep tijdens deze dag heeft gemaakt. De begeleiding van de groepen leerlingen is tijdens de werkdag in handen van getrainde jongeren die politiek interessant vinden. Na de vergadering van de jeugdraad wordt het 'winnende' project ter uitvoering aangeboden. De gemeente zorgt, samen met de leerlingen, voor de uitvoering van dit project. Een ander project van het IPP is de Kindergemeenteraad waarbij leerlingen uit het primair onderwijs kennis kunnen maken met democratische besluitvormingsprocessen.

3 Scouting als stageplaats

Binnen de scouting ontdekte men dat vrijwilligers werk leverden dat ook binnen bepaalde opleidingen te gebruiken was. Naar aanleiding hiervan is in samenwerking met een aantal organisaties (o.a. Cinop) naar vormen gezocht om vrijwilligerservaringen in te passen in de opleidingen. Er is een proef gedaan met portfolio's.

In overleg met de ROC's wordt bezien of de praktijkervaring die leerlingen opgedaan hebben binnen de scouting vrijstelling kan geven voor bepaalde vakken.

Daarnaast wordt bekeken of leerlingen van een ROC (bijvoorbeeld voor de richting sociaal en cultureel werk of de richting sport en bewegen) praktijkervaring binnen de scouting kunnen gaan opdoen.

Informatie: de heer J. Peeters (tel. 026-3846330).

4 Natuurlijk leren

De programma's en de methodes worden losgelaten: de leerlingen krijgen de leerstof aangeboden in betekenisvolle leersituaties in plaats van een aanbod in vakken.

De leerlingen werken in kleine groepjes aan zogenaamde 'prestaties' (zelf gekozen opdrachten) aangereikt door een opdrachtgever. Ze moeten gedurende ongeveer vijf weken zelf plannen, uitvoeren, en conflicten en problemen oplossen. Coaching vindt plaats door een docententeam. In de zesde week komen, aan de hand van een portfolio, kennis, vaardig-

heden en persoonlijke kwaliteiten aan bod. Evaluatie vindt plaats door de leerlingen onderling en door de docenten. Leerlingen evalueren zichzelf eveneens. Er worden geen cijfers gegeven en er wordt niet onderling vergeleken, maar 'toetsing' geschiedt door vaststelling van de competentieontwikkeling in de afgelopen periode en vaststelling van de leerpunten voor de komende periode.

Informatie: D. Hautvast/APS (tel. 030-2856600)

5 Studentmentoren

Het project is opgezet naar aanleiding van het geringe aantal allochtone leerlingen dat doorstroomde naar hogeschool of universiteit en heeft als doel schooluitval van allochtone leerlingen te voorkomen met behulp van een mentor die de leerlingen stimuleert tot verdere studie.

Daarnaast wordt de participatie van ouders bevorderd.

De initiator van het project Cosmicus is een landelijke organisatie van en voor hbo- en wo-studenten en heeft als doel het bieden van mogelijkheden voor zelfontplooiing van studenten. Het project is in 1995 gestart.

Bij dit project vindt koppeling plaats van een allochtone hbo- of wo-student aan een leerling met dezelfde herkomst en sekse, uit de drie hoogste klassen van het voortgezet onderwijs.

De student is mentor van de leerling. Hij begeleidt de leerling bij het plannen en leren leren, laat hem de mogelijkheden zien van het onderwijs dat de leerling volgt, onderhoudt contact met de school en met het thuisfront. De leerling wordt op deze wijze gestimuleerd in opvoeding, opleiding en motivatie.

Leerlingen vinden het doorgaans heel leuk om een mentor te hebben en blijken hun adviezen te waarderen en op te volgen. Bovendien kan een mentor zorgen voor andere contacten dan de leerling zelf zou kunnen leggen.

De resultaten voor de leerlingen: Betere schoolresultaten en een positievere houding. Ook de ouders tonen zich meer betrokken.

Informatie: Cosmicus (tel. 030-2532844, e-mail: info@cosmicus.nl)

OVERZICHT ORGANISATIES

APS

Zwarte Woud 2
3524 SJ Utrecht
Postbus 85475
3508 AL Utrecht
tel. 030-2856600
fax: 030-2856888
www.aps.nl

CPS

Plotterweg 30
3821 BB Amersfoort
Postbus 1592
3800 BN Amersfoort
tel. 033-4534343
fax: 033-4534353
e-mail: cps@cps.nl
www.cps.nl

Instituut voor Publiek en Politiek (IPP)

Prinsengracht 915
1017 KD Amsterdam
tel. 020-5217600
fax: 020-6383118
info@publiek-politiek.nl
www.publiek-politiek.nl

KPC Groep

Postbus 482
5201 AL 's-Hertogenbosch
tel. 073-6247247
fax 073-6247294
kpcgroep@kpcgroep.nl
www.kpcgroep.nl

Matchpoint Maatschappelijk

Ondernemen
mevr. M. Hehenkamp
Westsingel 44
3811 BB Amersfoort
tel. 033-4630754
e-mail mlhehenkamp@hetnet.nl
http://www.matchpoint-
amersfoort.nl/

Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn (NIZW)

Catharijnesingel 47
3511 GC Utrecht
Postbus 19152
3501 DD Utrecht
tel. 030-2306311
fax 030-2319641
e-mail: infolijn@nizw.nl
www.nizw.nl

Nederlandse Organisatie voor

Vrijwilligerswerk
Plompstorengracht 15 a
Postbus 2877
3500 GW Utrecht
tel: 030-2319844
fax: 030-2343896
e-mail: algemeen@nov.nl
www.nov.nl

Sardes

St. Jacobsstraat 63
3511 BP Utrecht
tel. 030-2326200
secretariaat@sardes.nl
www.sardes.nl

Secretariaat Nationale Jeugdraad
Maliebaan 127
3581 CK Utrecht
tel. 030-2303575
fax 030-2303585
e-mail: info@jeugdraad.nl
www.jeugdraad.nl

SLO (Stichting Leerplan Ontwikkeling)
Boulevard 1945 3
7511 CA Enschede
Postbus 2041
7500 CA Enschede
tel. 053-4840840
fax: 053-4307692
info@slo.nl
www.slo.nl

Vrijwilligerscentrale Breda
Mevr. O. Kroes
Keizerstraat 106
4811 HL Breda
tel. 076-5215744
e-mail: vwk.kroes@planet.nl